SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

GODINA XII MAKARSKA 1972. BROJ 1

RED ILI NERED

Veliki je Božji dar što se po suvremenom gibanju na svim područjima kršćanskog života pokušava sve staviti na svoje mjesto. Još je veći Božji dar što svi oblici izražavanja religije sve više prestaju biti mehaničke radnje i postaju živi dah kršćanske duše. Posebno je veselje vidjeti kako se po liturgijskoj reformi stvara u Crkvi sasvim nova situacija u kojoj vjernici osjećaju da bogoslužje nije samo posao svećenika nego da je to najpotpunije ostvarenje i najefikasnije sredstvo za unapređenje njihove povezanosti s Bogom i braćom. Kršćani danas mnogo bolje razumiju ono što se vrši u crkvi i sasvim drukčije i potpunije mogu ispuniti ono što na njih spada.

Od presudne je važnosti u tom pogledu bilo gledište Koncila da Crkva odustane od negdašnje upornosti i strogosti u liturgijskim zakonima po kojima je do u tančine bilo sve određeno jednako za cijelo područje rimskog obreda. Sad je predviđeno da se u pojedinim narodima, biskupijama, redovničkim zajednicama i župama može mnogo toga adaptirati prema konkretnim prilikama.

U tom adaptiranju stavljene su **granice,** a očito je po samoj naravi stvari da neke granice moraju biti. Jednako je očito da kao što u cijeloj prirodi mora i u liturgiji na osobiti način biti **red i zakonitost.** Međutim, čini se da na području liturgijskog života u Hrvatskoj nastupa razdoblje nereda i nepoštovanja zakonâ koji su vrlo svježi i za koje se ne može kazati da su zastarjeli.

Da budem konkretan, evo nekoliko primjera:

— Prigodom **blagdana sv. Nikole Tavelića** Ordinarijati su izdali odredbe kako će se blagdan proslaviti. Nisam ni u jednoj odredbi vidio upozorenje da toga dana ne smije biti

Misa sv. Nikole. Naprotiv stil je uglavnom bio takav da se je moglo shvatiti da je Misa dozvoljena. No na temelju onoga što određuju »Normae universales de anno liturgico et de calendario«, n. 58, jasno je da nije dozvoljena (Usp. »Služba Božja« XI, 1, str. 18). Mnogi od onih koji su znali za ovaj zakon računali su da je najbolje »zakinuti« tj. činiti se kao da se ništa ne zna. Nije lijepo da biskupi i svećenici gledaju kako će »zakinuti«, nego oni na koje spada moraju stvar urediti.

— Na području **liturgijskog pjevanja u** Hrvatskoj je zavladala prava anarhija. Misne pjesme koje se mogu pjevati mjesto propisanog teksta kod ulaza, na prikazanju i za vrijeme pričesti moraju biti odobrene od crkvene vlasti. Osim mizerne odredbe na početku Obnovljenog obreda Mise još se u ovoj sasvim hitnoj stvari nije ništa učinilo, pa svak po svojoj uviđavnosti bira pjesme kako mu se čini prikladnije. — Slična je situacija s tekstovima **molitve vjernika**.

— U poslijekoncilskoj liturgiji obred **škropljenja naroda blagoslovljenom vodom** dobio je veću važnost nego što je to bilo prije koncila. To je vrlo značajan obred kojim se ističe pashalni karakter svake nedjelje. Budući da obnovljeni obred blagoslova i škropljenja vodom za vrijeme nedjeljne Mise nije kod nas službeno preveden i objavljen, na mnogim je župama dosadašnji obred ukinut a novi nije uveden. Tim se stvorila neugodna situacija, jer je doista teško pred vjernicima opravdati ukidanje i ponovno uvođenje jednog obreda u roku od nekoliko godina.

— Glavni liturgijski objekt u Hrvatskoj **glavni oltar zagrebačke prvostolne crkve** nije više onaj dosadašnji nego onaj jadni ispred njega na kojem se sad vrši glavno bogoslužje. To je moglo ostati privremeno mjesec dana, ali to ne može stati godinama. Doista nered velikoga stila, uzor nereda za druge crkve u Hrvatskoj.

Neka bude slobode, ali neka bude i poštovanja zakona i reda.

»Bog nije Bog nereda nego reda ... Tko to prezire i njega će prezreti Gospodin ... U svemu mora biti red« (1 Kor 14, 33, 38 i 40).

Fra Jure RADIĆ

DEVETNICA BOŽIĆU

Liturgijsko večernje bogoslužje od 16. do 24. prosinca

Predgovor

Liturgijska crkvena molitva prvih stoljeća kušćanstva bila je središte vjerskog života. Međutim, povijesnim razvojem izgubio se smisao za objektivnu molitvu. Tome je mnogo kriva katolička reformacija, koja je u nastojanju da suzbije zablude protestantizma stavila čovjeka, a ne Boga, u središte religioznosti. Liturgijska je molitva u većini slučajeva postala zbir automatiziranih čina. Obični su vjernici izgubili svoju ulogu u službenoj molitvi. Da bi se ipak zadovoljila njihova religiozna težnja, uvodile su se različite »pučke pobožnosti. Karakterističan oblik takvih pobožnosti bile su razne devetnice.

Devetnica Božiću, koja se još uvijek prakticirala po mnogim župama i odgojnim zavodima, prošla je kroz nekoliko razvojnih faza. Naposljetku je stilom i izborom tekstova postala veoma slična službenoj liturgijskoj molitvi. Ipak nikada nije postala službena liturgijska molitva. Sama činjenica da praksa te pobožnosti ima neku tradiciju može dobro pomoći da liturgijska molitva prodre i u šire slojeve vjernika. Zato bi bilo dobro da se na običaj »obavljanja devetnice Božiću« nakalami liturgijska molitva — Večernja. Večernja je uz Laude glavni dio Časoslava (usp. SC 89). Posebna je želja Crkve da u molenju tih časova sudjeluju i obični vjernici (SC 100). To je ujedno način da se upoznaje i u praksi provodi obnovljeni Časoslav.

Imajući sve to na pameti, a držeći se uputa koje daje OPĆA UREDBA O ČASOSLOVU pokušali smo dati uzorak kako bi se u obliku liturgijske molitve Večernje mogla urediti devetnica Božiću.

Novi Časoslov daje dosta slobode u formiranju zajedničke molitve. Poslužili smo se tom slobodom, ali smo ostali u okviru koji postavlja spomenuta Uredba. Zbog toga ovako uređena devetnica ima karakter službene liturgijske molitve.

U izboru psalama odlučili smo se za iste kroz cijelu devetnicu jer bi mijenjanje predstavljalo poteškoću u pripremanju vjernika. Tu mogućnost dozvoljava spomenuta Uredba: »Premda svakome treba biti na srcu opsluživanje cijelog toka psaltira koji je podijeljen po svetim vremenima, ipak,

ako to zahtjevaju posebene duhovne ili pastoralne prilike, može se uzeti bilo koji psalm određen za tu uru u druge dane« (br. 252). »Na večernji se poslije dva psalma dodaje Novozavjetni Kantik iz Poslanica ili Apokalipse« (br. 137).

Ako se devetnica obavlja bez Mise, onda sve ide po redu kako je naznačeno.

— Uvodni redak, himan, antifone i psalmi,
— Kratko čitanje, homilija i kratki odgovor,
— Veliča s antifonom
— Prošnje, molitva, blagoslov i otpust.

Devetnica u sklopu Mise

U mnogim je mjestima bio običaj da se devetnica moli neposredno prije večernje Mise. Ovako uređena devetnica skladno se uklapa u Misu. U tom slučaju »služba može početi:

1. uvodnim retkom i himnom Večernje (osobito u obine dane), ili,
2. pjevanjem Ulazne pjesme (dok službenici ulaze) i svećenikovim pozdravom (osobito na svečanosti).

U jednom i drugom slučaju izostavlja se misni obred pokajanja. Iza toga slijede psalmi od Večernje kao obično do kratkog čitanja isključivo. Iza psalama moli se, prema rubrikama, **Slava,** a pokornički čin se izostavlja. **Gospodine smiluj se** može se prema okolnostima izostaviti. Zatim svećenik izmoli misnu molitvu, a iza toga slijedi služba riječi kao i obično.

Molitva vjernika neka bude po obliku i na mjestu kao obično na Misi. Ipak u obične dane na večernjoj Misi umjesto svakodnevnog oblika molitve vjernika mogu se moliti Prošnje od Večernje.

Poslije Pričesne pjeva se **Veliča** sa svojom antifonom od Večernje. Iza toga slijedi Popričesna, a dalje kao obično (br. 94).

Prema gore navedenom redoslijed devetice s Misom bio bi:

— uvodni redak od Večernje ili Ulazna od Mise
— himan od Večernje
— antifone i psalmi
— čitanja od Mise iza kojih se preporuča kratka homilija

— nastavlja se Misa.
— Iza pričesti antifona za Veliča i Veliča
— Prošnje s **Oče naš**
— Popričesna molitva
— svečani blagoslov i otpust vjernika.

Ako se sve dobro pripremi, ni vremenski neće trajati puno duže od obične pjevane Mise.

Napjevi za ovu deveticu uzeti su iz gregorijanskog korala. Većina ih je već prije bila usklađena na hrvatske tekstove u izdanju maestra Anđelka Milanovića: **Devetnica Božiću,** a ostali su napjevi prvi put usklađeni.

Fra Marko Babić

TEKSTOVI

-Svećenik- Svi-

Bože u po-moć mi pri-te - ci Gospodi-ne po-hi ti da

mi po- mogneš. Slava O-cu i Si-nu i Du-hu Sve- to

mu. Kako bi-ja-še na počet-ku tako i sa-da i vazda

i u vijeke vje ko-va. A - men. A-le-lu- ja!

— nastavlja se Misa.
— Iza pričesti antifona za Veliča i Veliča
— Prošnje s **Oče naš**
— Popričesna molitva
— svečani blagoslov i otpust vjernika.

Ako se sve dobro pripremi, ni vremenski neće trajati puno duže od obične pjevane Mise.

Napjevi za ovu devetnicu uzeti su iz gregorijanskog korala. Većina ih je već prije bila usklađena na hrvatske tekstove u izdanju maestra Anđelka Milanovića: **Devetnica Božiću,** a ostali su napjevi prvi put usklađeni.

Fra Marko Babić

TEKSTOVI

- Svećenik -

Bože u po-moć mi pri-te - ci

Svi-

Gospodi-ne po-hi ti da mi po- mogneš. Slava O-cu i Si-nu i Du-hu Sve- to mu. Kako bi-ja-še na počet-ku tako i sa-da i vazda i u vijeke vjeko-va. A - men. A-le-lu- ja!

HIMAN

1. Ne-be-sa Stvorče zvjezdanih, Svog puka vječna svjetlosti,

2. Kad i-mô svijet je propa-sti, od prijeva-ra so-to-ni-nih,

3. Da grijeh nam opći o-ka-ješ, i-zi-šo na križ gorki si

4. Pred tvojom moći preslavnom pred samim tvojim i me nom

5. Čuj mol-bu nam Gospo-di-ne ti su-če su-da straš-no-ga

6. Gospodstvo slava hvala čast sa O-cem Si-nom Višnjemu

1. O Spa-si-te-lju lju-di svih: U-sli-ši na-še mo-li-tve.

2. Ti sam si dir-nut lju-bavlju, lijek po-stô bo-les-ni-ci-ma.

3. Iz Dje-vi-či-na sve-ti-šta ko bije-lo ja-nje žr-tve-no.

4. I ne-bo ko i podzem-lje od strave drš-ćuć klanja se.

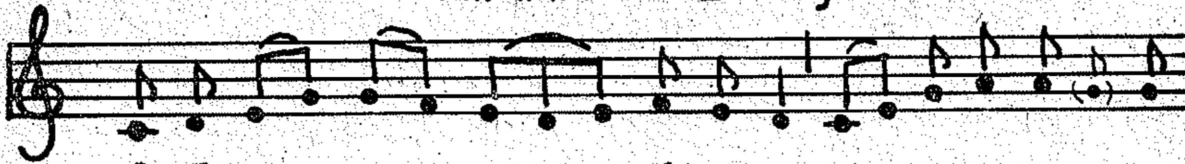
5. Dušma-ni lu-di na-sr-ću o-ru-žaj puk svoj mi-loš ću.

6. I s nji-ma Du-hu Sveto-mu nek bu-de u sve vje-ko-ve.

A - - men.

HIMAN-na Badnji dan-

O J-su- se o Spa-se naš, kog prije sva- ke
Ti sjaj-no svjet - lo O- če - vo, Ti nado ro- da
O Stvor-če svije - ta sje-ti - se, da ra-da-juć se
Svje-do-či to nam o-vaj dan, što svi-će sva- ke
Sve zvije-zde zem- lja mo-ra sva i sva-ki stvor ga
A i mi ko - je u- mi- o val blažen kr - vi
Sva sla- va Te - bi J- su-se kog ro-di Dje-va

svjet - los- - ti bo- žan-stvom se- bi je-dna- ka
Ljuds- ko- - ga čuj mol-be, što se uz-di - žu,
ne- - ka- - da Ti na- še tije-lo o-bu - če,
go- - di - - ne od O - ca da si do-ša - o-
poz - drav - lja, u no- voj pjesmi ka - o dan
pres- ve - te, o da- nu tvo-jeg ro- đe - nja
Ma - ri - ja i O - cu sDu-hom pre-bla-gim

ne-bes-ki O - tac po-ro-di. A - - men.
iz gru-di tvo- jim slu-ga-ma.
u tije-lu čis- te Dje-vi- ce.
Ot- ku-pi - telj nam je-di- ni.
kad po-če no - vo spa-se-nje.
svim sr-cem hva- lu pje-va-mo.
u vječ-ne vije-ke vje-ko-va.

1. Antifona

Gos-po- din * do- - - la zi ka- o za-

-ruč- nik iz o- da- je svo-je.

Psalam 18. ton 7.c

Ne be sa sla vu Bo žju ka-zu-ju. Na-vije šta svod

Pregib

ne-be-ski djelo ru-ku nje-go-vih. ŠA- TOR †

Nije to riječ, a ni govor nije * nije ni glas što se može čuti.

Ali po zemlji razliježe se jeka * riječi sve do na kraj svijeta sežu.

Ondje suncu razapne šator † te on ko zaručnik iz odaje ide * ko div kliče kad prelijeće stazu.

Izlazi ono od nebeskog kraja i put mu se opet s krajem spaja * ne skriva se ništa žaru njegovu.

Savršen je zakon Gospodnji * dušu krijepi.

Pouzdan je propis Gospodnji * neuka uči.

Prava je naredba Gospodnja * srce sladi.

Čista je zapovijed Gospodnja * oči prosvjetljuje.

Neokaljan strah Gospodnji * ostaje svagda.

Istiniti sudovi Gospodnji * svi jednako pravedni.

Dragocjeniji od zlata, zlata čistoga * slađi od meda i saća

Sluga tvoj pomno pazi na njih * vrlo brižno ih čuva.

Ali, tko propuste svoje da zapazi. * Od potajnih grijeha očisti me.

Od oholosti čuvaj slugu svoga * da sa mnom ne zavlada.

Tada ću biti neokaljan * čist od grijeha velikoga.

Moje ti riječi omiljele i razmišljanje srca moga pred licem tvojim * Gospodine hridi moja, otkupitelju moj.

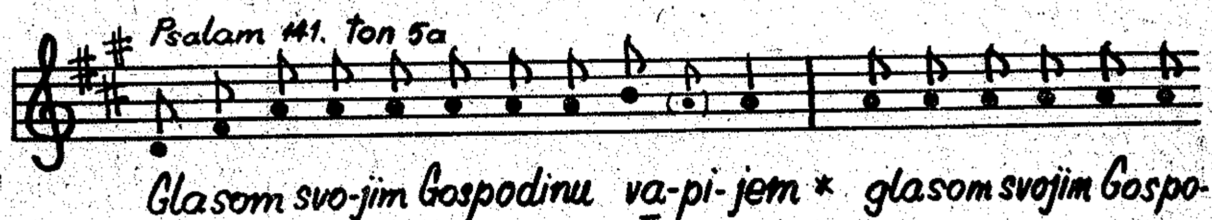
Slava Ocu i Sinu * i Duhu Svetomu.

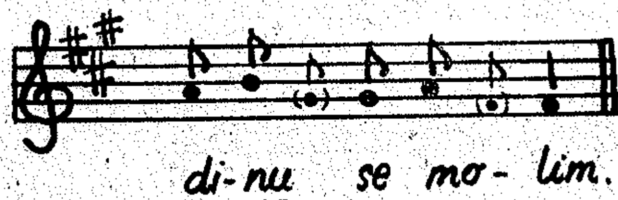
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda * i u vijeke vjekova Amen.

(Ponovi se antifona)

Izlijevam pred njim molitvu svoju * tjeskobu svoju pred njim kazujem.

Kod klone u meni duša moja * ti znaš staze moje.

Na ovom putu kojim hodim * sakriše mi zamku.

Gledam na desno i vidim * i nema nikoga tko bi me poznao.

Nije moguće da bježim * i nitko se ne brine za dušu moju.

Vapijem k tebi, Gospodine * rekoh: ti si nada moja, dio moj na zemlji živih.

Pazi na molitvu moju, * jer sam vrlo ponižen.

Oslobodi me od onih koji me progone * jer su jači od mene.

Izvadi iz tamnice dušu moju, da slavim ime tvoje.

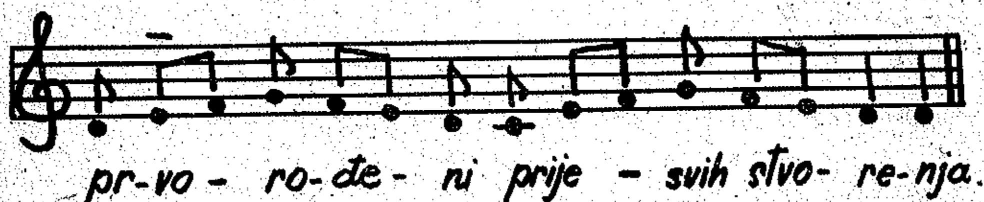
* Iščekuju me pravedni, dok me ne nagradiš.

Slava Ocu i Sinu *i Duhu Svetomu.

Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda * i u vjeke vjekova. Amen

(Ponovi se antifona)

On nas izbavi iz vlasti tame † i prenese u kraljevstvo svoga Sina * u kojem po njegovoj krvi imamo otkup i oprost grijeha.

On je slika Boga nevidljivoga * prvorođeni prije svih stvorenja.

U njemu je sve stvoreno † sve što je na nebu i na zemlji, vidljivo i nevidljivo * prijestolja, gospodstva, poglavarstva i vlasti.

Po njemu i za njega sve je stvoreno * on je prije svega i sve postoji po nejmu.

On je glava tijela, Crkve † on je početak, prvenac uskrsnuća od mrtvih * da u svemu bude prvi.

Svidjelo se Bogu da se u njemu nastani sva punina * i po njemu pomiri sve što je na zemlji ili na nebu.

Da mir uspostavi * krvlju križa njegova.

(Ponovi se antifona)

KRATKA ČITANJA

16. prosinca 1. Sol 5,23—24

Bog, izvor mira, neka vas potpuno posveti! I neka se cijelo vaše biće — duh, duša i tijelo — sačuva besprijekorno za dolazak Gospodina našega Isusa Krista! Vjeran je onaj koji vas je pazvao: on će to i učiniti.

Riječ je Gospodnja.

17. prosinca Mt2,6

Betleheme, zemljo Judina, ti nipošto nisi najmanji među Judinim gradovima, jer će iz tebe izići vođa koji će biti pastir naroda moga — Izraela.

Riječ je Gospodnja.

18. prosinca 1. Kor 1,7—9

Braćo, ne oskudjevate nijednom milosti dok čekate objavljenje Gospodina našega Isusa Krista. On će vas učiniti i postojanima do kraja, tako da budete neporočni na dan našega Gospodina Isusa Krista. Vjeran je Bog koji vas je pozvao u zajednicu sa Sinom svojim, Isusom Kristom, Gospodinom našim.

Riječ je Gospodnja.

19. prosinca **1. Kor 4,5**

Ne sudite prerano, prije nego dođe Gospodin! On će osvijetliti što je sakriveno u tami i objaviti nakane srdaca, i tako će svatko primiti zasluženu pohvalu od Boga.

Riječ je Gospodnja.

20. prosinca Jak 5,7—8,9b

Braćo, strpite se do dolaska Gospodnjega! Poljodjelac iščekuje skupocjen rod od zemlje, strpljivo čekajući na nj, dok ne primi ranu i kasnu kišu. Strpite se i vi i učvrstite svoja srca, jer je blizu dolazak Gospodnji. Pazite! Sudac stoji pred vratima!

Riječ je Gospodnja.

21. prosinca 2 Pt 3,8—9

Jedno vam ljubljeni ne smije biti nepoznato: da je u očima Gospodnjim jedan dan kao tisuće godina, a tisuću godina kao jedan dan. Ne odustaje Gospodin od izvršenja obećanja, kako to neki misle, nego vas strpljivo podnosi jer neće da se itko izgubi, nego da svi pristupe obraćenju.

Riječ je Gospodnja.

22. prosinca **Fil 4,4—5**

Radujte se uvijek u Gospodinu! Da ponovim: radujte se! Neka vaša blagost bude poznata svim ljudima! Gospodin je blizu!

Riječ je Gospodnja.

23. prosinca **Mt 2,6**

Betleheme, zemljo Judina, ti nipošto nisi najmanji među Judinim gradovima, jer će iz tebe izići vođa koji će biti pastir naroda moga — Izraela.

Riječ je Gospodnja.

24. prosinca Gal 4,4—5

Kad dođe punina vremena, posla Bog svoga Sina, rođena od žene, rođena pod Zakonom, da otkupi podložnike Zakona, da primimo posinje.

Riječ je Gospodnja.

Iza Čitanja dolikuje da bude homilija, a zatim slijedi Responzorij.

Responzorij - ton 6 -

℟ Po-ka-ži nam, Go-spo- di ne, * mi-lo- sr - -

đe svoje. ℟ Pokaži... J spa- se-nje svo-je

daj nam. ℟ Milosrđe... Slava O - cu i Si-

nu i Du-hu Sveto-mu. ℟ Pokaži...

O - ANTIFONE

1. Antifona
16. XII.

E - - - vo do - - - - ći će go-

spo-dar i kralj i kraljevstvo

-u ru - - - - ci Nje - - - - - go-voj,

za-jedno s vlaš-ću i gospod - - - - - - -

stvom.

2. Antifona
17. XII.

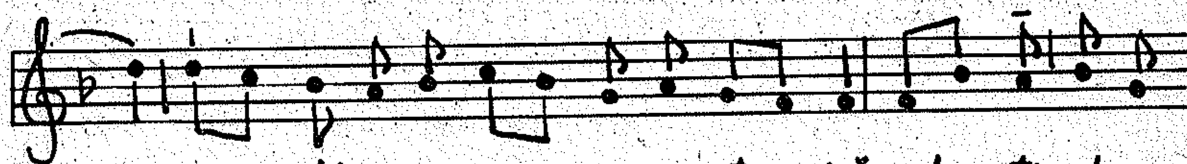
O Mu dro- sti ko- ja si

i-zi-šla iz us-ta Sve- viš - nje-ga što do - ti-

češ od jednoga kraja do drugog te snaž- no

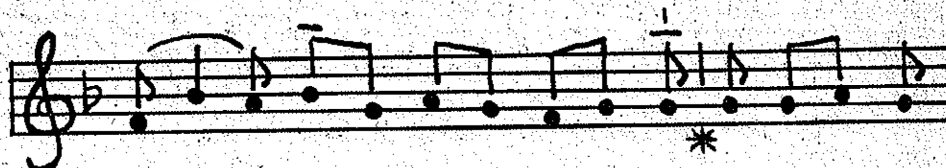

i blago sve ras po re đu - ješ: do- đi, da nas

na- u- čiš pu- tu mudrosti.

3. Antifona
18. XII.

O A - do- na- ju i vo- đo

do-ma Izra - e - lo-va ko-ji si se Moj-si-ju u-

-ka-za-o u gr-mu pla-me-nom i na Si-

-na-ju mu da- o zakon do- đi da nas o-

slo- bo - diš svo- jom desnicom.

4. Antifona
19. XII.

O Je- sin Kor- je - ne ko-ji

sto- jiš ka-o znak na- ro - di-ma, pred ko- jim će kra-

lje-vi za-tvo-ri-ti u-sta svo- ja ko-ga

će na-ro-di za-zi-va - ti, do - đi da nas

spa siš, i ne moj kasni-ti.

5. Antifona
20. XII.

O Klju- ču Da- vi - dov i žez-

lo do-ma J-zra- e - lo-va, ko ji - otva-raš i ni

tko ne za-tva-ra, za-tva-raš i ni-tko ne- -

otva ra, do- đi i izve - - - di

iz tamni-ce suž- - - nja, ko-ji sje-di u ta-

mi i sje- ni smrtnoj.

6. Antifona
21. XII.

O J - - - sto - če, sja- ju vječ-

-ne svjetlosti i sun- ce prav-de do-

đi i ra-svijetli o ne ko-ji sje-de u ta-

mi i sje- ni smrtnoj.

7. Antifona
22. XII.

O Kra- lju na- ro da i že ljo

nji-ho-va i u - ga-o-ni ka-me-ne ko

ji sve sje- - di-nju- - - ješ do- đi i spa-

si čo- vje- ka ko- ga si stvori-o od zemlje

8. Antifona
23. XII.

O E- ma-nu- e - le* kra-lju

i za-ko-no- dav- če naš is-če- ki- va-nje na-ro-

da i Spa si- te- lju nji-hov.

do- đi i spa- si nas Gos- po-di-ne Bo-že naš

9. Antifona
24. XII.

Kad o- - grane sunce sne-ba vi-djet

će-te Kralja kralje- - - va ko-ji iz-la-zi

od O-ca ka- o za-ruč-nik iz o-da-

je- svo-je.

Veliča

Što je pogledao na poniženje sluškinje svoje, * jer gle, odsad će me zvati blaženom svi naraštaji.

Jer mi učini velike stvari svesilni * i sveto je ime njegovo.

I milosrđe je njegovo od koljena do koljena * onima koji ga se boje.

Pokazuje jakost mišicom svojom * razasipa one koji su oholi u mislima srca svojega.

Skida s prijestolja silne vladare * i visoko diže ponizne.

Napunja gladne dobara * a bogataše otpušta prazne.

Štiti Izraela slugu svojega * sjećajući se milosrđa svoga.

Kao što je obećao ocima našim * Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka.

Slava Ocu i Sinu * i Duhu Svetomu

Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda * i u vijeke vjekova. Amen

(Ponovi se antifona)

Završne prošnje

R. Gospodin s vama. — Ⴔ. I s duhom tvojim.
Pomolimo se Bogu koji se za sve brine i vapimo k njemu:
Gospodine, pomozi narod svoj!
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Po crkvi svojoj vodi ljude k jedinstvu.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Zaštiti papu našega N. i blagoslovi našega biskupa N.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Upravljaj svojom milošću svećenike i sve službenike Crkve.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Posveti sve koji pripadaju narodu tvome.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Ne dopusti da naglo i nepripravno umremo.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

R. Pokojnike dovedi k svjetlu svoje slave.
Ⴔ. Gospodine, pomozi narod svoj.

Oče naš . . (glasno ili pjevano)
Molitva (bez **Pomolimo se**)

MOLITVE

16. prosinca

Obrađuj, molimo, Gospodine dolaskom tvoga Jedinorođenca nas nedostojne sluge tvoje, koje žalosti krivica vlastitog djelovanja. Po istom Gospodinu . . .

17. prosinca

Bože stvoritelju i otkupitelju ljudske naravi, koji si htio da tvoja Riječ uzme tijelo u djevičanskom krilu, milostivo pogledaj na naše molitve i daj da se Jedinorođeni tvoj koji pridruži sebi ljudsku narav, udostoji i nas pridružiti svome božanstvu. Po Gospodinu. . .

18. prosinca

Dopusti, molimo, svemogući Bože, da očekivanje novog rođenja tvoga Jedinorođenca oslobodi nas, koje staro služanjstvo tišti jarmom grijeha. Po istom Gospodinu . . .

19. prosinca

Bože, koji si se udostojao objaviti sjaj svoje slave porođajem svete Djevice, udijeli molimo, da tajnu tako čudesnog utjelovljenja potpunom vjerom štujemo i pobožnim štovljenjem uvijek u njemu sudjelujemo. Po Gospodinu . . .

20. prosinca

Bože, čiju je neizrecivu Riječ po anđelovu navještanju primila bezgrešna Djevica, i ispunivši se svjetlom Duha Svetoga postala dom božanstva, molimo da po ejezinu primjeru uzmognemo ponizno prijanjati uz tvoju volju. Po Gospodnu . . .

21. prosinca

Molimo te Gospodine, milostivo usliši molitve puka svoga, da oni koji se vesele dolaskom tvoga Jedinorođenca u našem tijelu, prime nagradu vječnoga života kad dođe u svojem veličanstvu. Po Gospodinu . . .

22. prosinca

Bože, koji si dolaskom svoga Jedinorođenca htio otkupiti čovjeka palog u smrt, podaj molimo da oni koji poniznom pobožnošću priznavaju njegovo utjelovljenje, zasluže da budu sudionici Otkupitelja. Po Gospodinu . . .

23. prosinca

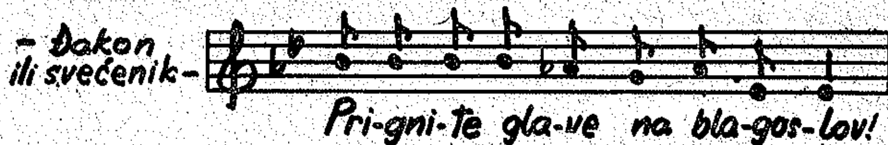
Svemogući i vjekovječni Bože, promatrajući kako se približava rođenje Sina tvoga po tijelu, molimo da nama nedostojnim tvojim slugama iskaže milosrđe Riječ koja se udostojala od Marije Djevice uzeti tijelo i prebivati među nama. Koji s tobom . . .

24. prosinca

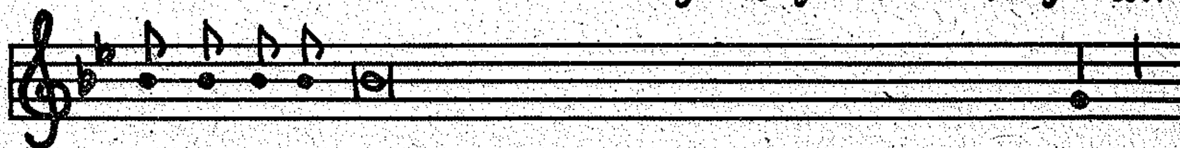
Bože, koji nas svake godine razveseljuješ iščekivanjem našeg okupitelja, podaj da Jedinorođenoga Sina tvoga, koga radosno primamo kao Spasitelja, sigurni ugledamo i onda kad bude došao kao sudac, Gospodin naš, Isus Krast Sin tvoj. Koji s tobom . . .

SVEČANI BLAGOSLOV

– Đakon ili svećenik –

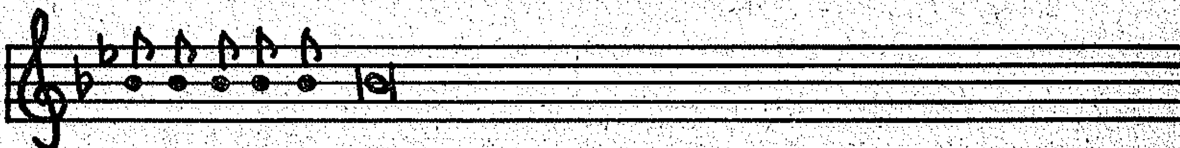
Pri-gni-te gla-ve na bla-gos-lov!

Svemogući i milosrdni Bog i njegov jedinorođeni Sin,

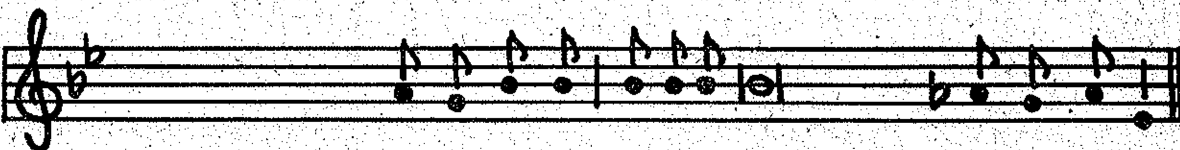
u čiji prošli dolazak vjerujete a budući o- če-ku-je-te,

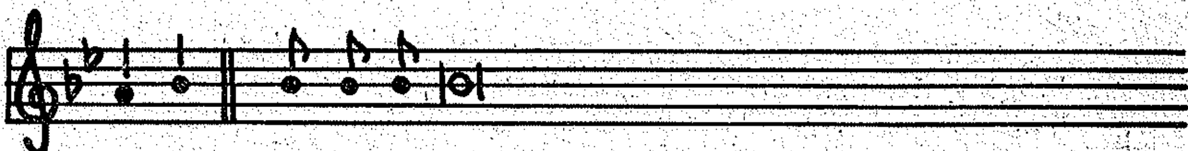
posvetio vas prosvijetljenjem njegova dolaska i obogatio

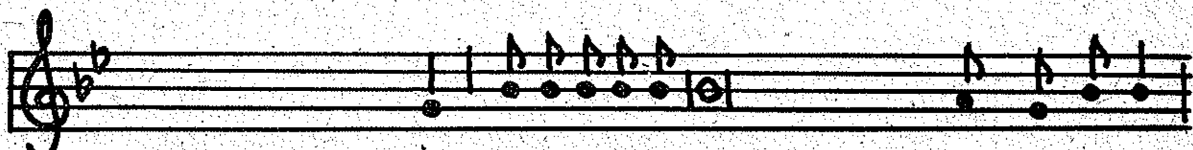
svojim bla-goslovom. O. A- men.- U sadašnjem životu

dao vam postojanu vjeru, veselu nadu i djelotvornu ljubav.

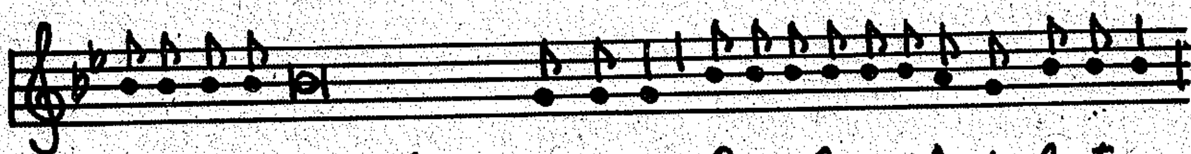
O. A-men- Vas koji se u pobožnosti duha veselite dolasku našega

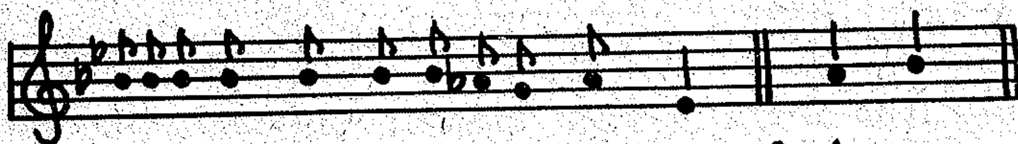
Otkupitelja po tijelu obogatio nagradom vječnog života

kad drugi put dođe u svom ve-li-čan-stvu. O. A-men

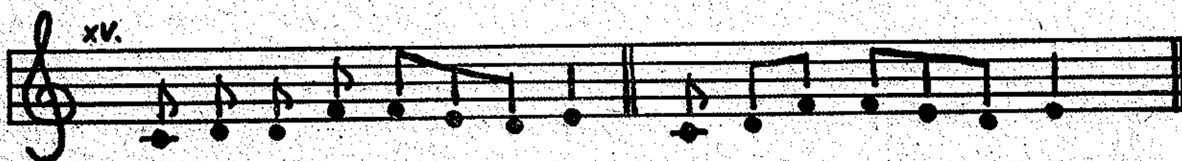
J blagoslov Boga Svemo-gu-će-ga Oca i Sina i Du-ha Svetoga

sišao na vas i osta-o vaz-da. O. A-men.

J- - - di te - - - - - - - - - u mi- - ru.
Bo- - - gu hva- - - - - - - - - - - la.

J- di- te u mi- - ru. Bo gu- hva- - la.

PASTORALNA FANTASTIKA

Danas je crkveni život pun fantasta i fantastike. I u teologiji. Izgubili smo kriterije. Odbacili smo strogu logiku skolastike. Otvorili smo se utjecajima modnih filozofija. Pustili smo u teološku arenu i amatere: svaki novinar, reporter, esejista, slikar, glumac, pop-pjevač, student, gimnazijalac, razbacuje se sudovima o religiji i postavlja teološke teze. Zarazio nas je suvremeni kult subjektivizma i slobode. Nigdje se u svijetu ne priznaju auktoriteti ni dogme. Svatko hoće da bude originalan i nov: svatko hoće da se igra proroka i — ako je kršćanin — karizmatika. Pa je to i u Crkvi rodilo općom teološkom nesigurnošću i konfuzijom. Nova teologija zauzela je mjesto one tradicionalne i klasične. I s teoloških katedra — i naših — može se čuti, kako bi najbolje bilo spaliti sve ono, što smo još p r e d p e t g o d i n a naučavali i pisali, i kako sada, iza Koncila i njegove nauke o laikatu u Crkvi, »ni popi ni fratri ne znaju, što sad s njima«. Trebaju pričekati, dok mi to istražimo i kažemo. Jer: »Učiteljstvo se definira iz Crkve, a ne Crkva iz učiteljstva«; jedine su te riječi u »Glasu Koncila« podvukli iz teološkog teksta, što ga citiraju. A »Prostor i vrijeme nisu samo kategorije čovjekova postojanja, nego u n j i m a e g z i s t i r a i B o g«, i ako su nas dosada uvijek učili, da Bog koegzistira vremenu i prostoru, a ne da u njima egzistira, a najmanje na način, kako u njima egzistiramo mi ljudi.

Teološke, dogmatske, eklezioloske fantazije »nove teologije«

Fantastike, eto, ima i u modernoj, »novoj«, teologiji, koliko hoćeš. Šta je, uostalom, drugo nego teološka fantastika, kad se danas na sve strane — i kod nas — govori i piše, kako u Novom Zavjetu — pa prema tome i u Crkvi — nema uopće ljudskih svećenika? Krist je jedini novozavjetni svećenik. Svi smo mi drugi u Crkvi jednaki: svi smo mi samo duhovni, »kraljevski«, svećenici: svatko sa svojim duhovskim darom; svatko sa svojom službom, koju mu između sebe dadne ili povjeri zajednica vjernika. Vjernici trebaju između sebe slobodno birati one koji će ispred njih predsjedati sastancima i molitvama kršćanske općine (zajednice) — propovijedat će drugi također izabrani od puka — sve to privremeno, na otkaz: dok to vjernici hoće. Euharistijsko slavlje ne spominje se kao bitna, svećenička funkcija. A nikoga od tih »teologa«

ne boli glava, što Crkva i na Zapadu i na Istoku, još od prvoga dana, ima ne samo »starješine« (»prezbitere«), nego i svećenike (»sacerdos«, »hiereus«), što se crkveni oci hvale, kako »svaki dan« žrtvuju (»immolant«) neokaljano Božje Janje na oltaru, što je u popisu svetih sakramenata uvijek bio i »sveti red«, a Crkva uvijek na tome inzistirala kao na jednom od svojih temeljnih učenja. Nitko ne misli, kako je zanijekati sakramentalno svećeništvo isto što i zanijekati hijerarhiju, Euharistiju, ispovijed, pa i samo poslanje Crkve, kako je ono formulirano i definirano u Evanđelju i u apostolskim poslanicama. Rijetko se obazire na definicije i simbole Crkve. Malo tko konferira koji bilo teološki priručnik od jučer, pa da u njemu nađe, točno i jasno, protumačen odnos između jedinstvenog, božanskog, otkupiteljskog, Kristova svećeništva i onoga ljudskog i ministerijalnog, koje je samo dioništvo na onom Kristovu: vrši se u njegovo ime, i po njegovoj, sakramentalnoj, ovlasti; predstavlja i mistično reprezentira Kristovu osobu. Jasna je Apostolova definicija crkvenog službenika kao »sluge Kristova i djelitelja Božjih tajna« (1 Kor 4, 1; 2 Kor 6, 4). Nijekanjem sakramentalnog svećeništva prelazi se na protestantsku liniju, jer oni nemaju svećenikâ — imaju samo »propovjednike«, namještenike vjerske općine. — Tako bi Crkva ostala bez mogućnosti da ispuni i verificira veličanstveno Malahijino proroštvo o »čistoj krušnoj žrtvi«, što će se — u Misi — od istoka svijeta do zapada prinositi imenu Gospodnjem (Mal 1, 11).

Što je drugo nego teološka fantastika, kada danas — i u katoličkoj Crkvi, — njezini teolozi, pa gdjekada i biskupi — stavljaju na tapet i mogućnost ženskog svećeništva? Nije, tobože, nigdje u Bibliji rečeno, da žena ne može biti svećenik. A zaboravljaju, da to nije rečeno zato, jer nitko nikada nije na to ozbiljno ni pomislio: toliko je to bilo daleko od shvaćanja i Staroga i Novoga zavjeta. I jer je to inkompatibilno s temeljnom idejom svećenika kao predstavnika Kristove osobe (dekret: »Presbyterorum Ordinis«, n. 13), novoga Adama, Zaručnika Crkve. Valjalo bi to sada učiniti — za volju nečijoj modernosti i nečijem kavalirstvu prema feministkinjama, katoličkim i nekatoličkim — prekrižiti dvadeset stoljeća crkvene tradicije, izmijeniti praksu Krista i apostola, ignorirati čitavu psihologiju i svećeništva i žene. A ako Apostol kaže, da u Kristu nema »muža i žene« (Gal 3, 28), a opet postavlja i pravilo: »Žene neka u Crkvi šute!« (1 Kor 14, 34), on je to učinio zato, jer je najbolje razumio, u čemu je sva

vrijednost muža i žene pred Bogom: ne u službi i vrsti zanimanja, nego u posvećenju i sjedinjenju s Bogom. A to je širom otvoreno i ženi. Na nebeski oltar mogu i žene, ako ne mogu na zemaljski. Kao svećenice ne mogu; kao svetice mogu. Duhovne žrtve — one, koje jedine pred Bogom, sigurno, posvećuju onoga, koji ih prinosi, — mogu i one prinositi svaki dan: »offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum« (1Pt 2,5).

Ali, eto, mi u ovom članku ne mislimo govoriti o teološko-dogmatsko-eklezioloških fantazijama. To su stvari tako krupne — tangiraju često i najtemeljnije stvari u pokladu vjere i u kršćanskoj tradiciji, pa i u dogmama; svejedno, da li definiranima, ili onim koje nitko nije definirao, da će — za kako se i to počelo povlačiti u sumnju — morati o tom kazati svoju riječ i crkveno učiteljstvo: pojam ministerijalnog svećeništva bio je na tapetu Biskupske sinode u Rimu. Potrebno je sačekati dokumente Sinode da se vidi stav Učiteljstva o toj stvari pa i o drugim problemima na koje se producira »nova teologija« svojim krivim teorijama, glede sakramentalne ispovijedi, i »slobode savjesti«. Problem bračne nerazrješivosti i hijerarhijsko-auktoritativnog ustrojstva Crkve.

Problematične novine u duhovnoj pastvi

Nama je ovdje prvotno do toga, da upozorimo na pojave u pastoralnoj praksi, koje nam se ne čine ni opravdane ni korisne, a neki ih, i kod nas, forsiraju i provode s puno nerazboritog zelusa i prikazuju kao providencijalne prinove u crkvenom životu, bez kojih bi on, u budućnosti, teško stradao. Ima dosta takvih stvari. Puno se o njima i piše. S velikom se elokvencijom reklamiraju. O svakoj od njih bilo bi vrijedno napisati, barem mali članak. Samo, onda bi trebalo dugo čekati, dok to kažemo. Mi ćemo ih stoga ovdje kratko, sve notirati i reći, samo s nekoliko riječi, što mi o tom mislimo.

Nove metode katehizacije

Nove metode katehizacije su, po našemu mišljenju, pretjerane i jednostrane. Previše nam ih nameću, a na štetu same stvari i vjerskoga znanja omladine i vjernika. Metoda se apsolutizira na račun sadržaja i vjerske istine. Ne mogu se nikada vječne istine napraviti tako »popularnima« i »interesantnima«, da bi ih slušatelji mogli prihvatiti onako kao

zabavnu literaturu i nešto, što bi bilo »a priori« ugodno i drago i osobama, koje nemaju dovoljno strahopočitanja pred nadnaravnim. Valja i djecu, i đake, i studente naučiti, da od vjere i vjerske pouke ne očekuju razne zanimljivosti, nego istinu tvrdu i dostojanstvenu životnu istinu Evanđelja. I da u Crkvi koja ih, preko katehete uči, gledaju auktoritet jedne objavljene i apsolutne poruke, kojoj se ne može pristupati s pretenzijama, da se sve razumije i sve protumači. Glavno je dokazati fakat Objave i misiju Crkve, a onda treba slušatelja disponirati na spremnost, da »Riječ« prihvati i da u nju vjeruje (2 Kor 10, 5; Rim 3, 19). A isključivo biblijskom metodom katehizacije priječi se, možda, više nego promiče stvarna informacija o vjeri. Od Biblije se može započinjati, ali Biblija nije sve. Nijesmo protestanti. Postoji i tradicija; postoji i usmeno učenje Crkve, pa i glede razumijevanja i tumačenja Biblije. Vjerska pouka, na koncu, mora rezultirati sistematikom, redom, formulama. Inače će ostati nebulozna i neodređena. Ona mora imati i svoj katekizam. Uopće, čini nam se, da se dovoljno ne pazi na metodičku elastičnost i fleksibilnost vjeronaučne pouke. Toliko se deklamira o slobodi apostolske inicijative u Crkvi, a u praksi se svećeniku i kateheti nameću same šablone i klišeji. Apsolutizira se ono, što je posve relativno.

Tehnika i metodika nijesu nikada u religiji glavno. Glavno je u njoj privlačnost i ljepota istine, a onda, još više, milosno Božje djelovanje u dušama. Neće tehničke i metodičke prinove, same, nikada osvojiti duša: ni onih dječjih i omladinskih. Koliko se već i dosada na Zapadu učinilo na »modernizaciji« katehizacije, a praktični su rezultati često — i što se tiče pohoda katehizacije — mnogo skromniji nego, na primjer, u misijama, gdje se katehizira primitivno, ali od srca i s dubokom vjerom! Moramo nešto ostaviti i instinktu milosti, pa i spontanom psihološko-pedagoškom osjećanju katehete. Naturalizam i racionalizam u stvarima vjere uvijek je promašena metoda.

Liturgijske pretjeranosti i zlorabe

I u liturgijskoj obnovi i reformama ima, po našemu mišljenju, puno jednostranih, pretjeranih i problematičnih zahtjeva.

U pitanju **koncelebracije.** Ne vidimo, zašto bi je trebalo forsirati još malo pa kao neku obvezu. A očito nije obveza: ni po tekstu koncilske konstitucije (SC n. 57), ni po bilo kak-

vim pastoralnim imperativima. Stotine su godina svećenici pojedinačno govorili misu, pa to nije nimalo škodilo ni euharistijskoj pobožnosti vjernika, ni cijeni sv. mise. Ako je koncelebracija na neki način svečanija od pojedinačne mise i ako više ističe misao zajedništva u euharistijskoj slavi i u svećeništvu, pojedinačna je misa bliža ideji sveudiljnog i vječnog, nekrvnog, žrtvovanja na oltaru, puni više, izvana i vremenski, naš religiozni život Euharistijom, pruža vjernicima priliku, da češće i lakše prisustvuju sv. misi, pa, ako hoće, i na svoj više individualni način i s posebnom nakanom. Zašto i tu ne bismo, i svećenicima i vjernicima, ostavili u Crkvi više slobode? Na koncu, — nitko to ne može zanijekati, — i privatna je misa žrtva, koja se prinosi ispred čitave Crkve Božje i u njezino ime, i ima potpuno isti nadnaravni i milosni efekat kao i ona koncelebrirana (PO, n. 13). A u sistemu misnog stipendiranja i mrtvačkih misa bliža je i psihologiji vjernika, koji neće lako razumjeti, da je isti plod jedne i više misa, pa ni kad im protumačimo, da je cijena svake od njih neizmjerna i da Bog može po volji od njezine punine ljudima dijeliti više ili manje. A koncelebrirana je misa, čini nam se, jedna, i ako je celebrira više svećenika, jer je žrtveni čin i žrtveni prinos samo jedan. Obični će vjernik stoga uvijek nelagodno primiti objašnjenje, da za jednu liturgijsku funkciju svi svećenici, koji koncelebriraju, uzimlju isti stipendij, kao i da su individualno rekli veći broj misa.

I u pitanju **molitava vjernikâ.** Nije skladno s dostojanstvom najsvečanijeg liturgijskog čina u Crkvi, sv. mise, da se pod njom zazivi u molitvi vjernika bilo previše množe, bilo previše individualiziraju; da se u njih svašta unosi; da je svatko od vjernika kompetentan da ih formulira i recitira, da se izmišljaju uvijek nove. Bolje bi, po našemu mišljenju bilo da se, ili za čitavo naše nacionalno područje, ili za pojedine crkvene pokrajine, odnosno dijeceze, izradi i propiše po nekoliko normativnih obrazaca, jedrih i kratkih, u tradicionalnom crkvenom stilu — onako nekako, kako je to učinjeno u zadnjem dijelu litanija Sviju Svetih — pa da se naizmjence recitiraju na zajedničkim, osobito nedjeljnim i blagdanskim, misama s uputom da se pojedinom obrascu može dodati još po jedan ili najviše dva zaziva za izvanredne potrebe, u posebnim prilikama, na aktualne nakane, ali i to uvijek tako, da ih prije mise pogleda i odobri svećenik: nikada, da se to improvizira, uz riziko neukusa, sablazni,

kontestacije. Ako su u kanonu mogla četiri obrasca zadovoljiti potrebu za izmjenom, a u nekim drugim dijelovima mise i samo jedan jedini, zašto to ne bi bilo i kod molitve vjernika? Molitva je — osobito liturgijska molitva Crkve — kao sve božansko, uvijek na svoj način nepromjenljiva i vječna: ona nema svrhe da nas »šokira« novošću, »kreativnošću«, originalnošću, raznovrsnošću, rječitošću, »probojnošću«, nema svrhe ni da nas zabavi, ni da nam se »svidi«. Naprotiv, vjernik se udubljuje u ono, što je, kao »riječ Božja«, uvijek puno višega, vječnoga, sadržaja i da to doživljuje: na sve najraznoličnije načine, koje mu sugerira njegova žeđ za Bogom i nutarnji poticaj milosti. Ako igdje, pri molitvi i liturgiji nema mjesta ni modi, ni eksperimentiranju, ni senzacionalizmu, ni »izmišljanju«, ni »organiziranju« efekata, koji bi joj istom imali dati snagu i vitalnost. U svim religijama kult je »posvećen« i u neku ruku »standardan«: jednostavan i dostojanstven, kao i božanska stvarnost, što je prikazuje, i božanska istina, što je propovijeda. Tisuću smo puta molili Očenaš i Vjerovanje, slušali iste Isusove riječi i priče, pjevali iste duhovne pjesme, pa opet su nam svaki put i pune, i »nove«, i drage. Pokušavati, da mjesto njih dadnemo vjernicima »nešto bolje«, često puta je samoobmana i uzaludan, ali i profanatorski posao. Nije i ne smije liturgija biti teatar i deklamacija. Gdje osjećamo potrebu za religioznom deklamacijom, učinit ćemo to izvan crkve ili, barem, izvan liturgije. Bit će to onda pobožna priredba, manifestacija, ali neće biti bogoslužje. Pobožnoj duši liturgija ne može uopće biti ni »teška«, ni »shematska«, ni »za ljude ubitačna i zamorna«: ona to može biti samo čovjeku, koji se još nije srcem predao Bogu. »Prozelitima« i »neofitima«. Barem liturgija, koju je stvarala Crkva i koju ona prilagođuje, za svaku generaciju i narod, njihovim potrebama i naravima.

A **samovoljno mijenjanje** jedanput od Crkve, definitivno i auktoritativno (pa makar i za neko vrijeme), **odobrenih liturgijskih tekstova** zapravo je, ne samo neposluh i nedisciplinirano st, nego i nešto, što je pomalo i svetogrđe — atentat na crkveno jedinstvo. Ako ćemo svi »ispravljati« Crkvu i svoju vlastitu verziju i ukus pretpostavljati službenom i normativnom tekstu, dok je on još na snazi, onda smo uništili jedinstvo bogoslužja. Ali i otvorili put najvećim zlorabama. Svaka skoro crkva i svaki svećenik imaju »svoj« obred — boljega dokaza za opravdanost »rubrika« ne može ni biti — a sada ćemo imati i svatko svoj misni tekst. Ni jedne se riječi ne bi,

po našemu mišljenju, smjelo ni mijenjati ni dodavati u službenom liturgijskom tekstu — do eventualne službene revizije — a kamoli, kako svaki dan gledamo i slušamo po našim hrvatskim crkvama, mijenjati i »ispravljati« čitave formule i molitve, pa i riječi pretvorbe. A sve, da se vlastiti, »infalibilni«, ukus i shvaćanje — makar i samo jezično — preferiraju odredbi Crkve. Teško je reći, je li u tom više naivnosti ili sablažnjive preuzetosti. U duhu Crkve to svakako nije. A može nas odvesti i do, objektivnih, hereza i do invalidnosti sakramenata: osobito u ove dane teološkog neznanja i teološke revolucije. Bez pravila ne može biti liturgija: ni ova današnja. Ona, među ostalim, mora imponirati i vjernicima i inovjercima i svojom jedinstvenošću i jednostavnošću, u jednoj jedinstvenoj Crkvi. Barem u okviru odobrenih obreda, regionalnih ili nacionalnih.

Vrijedi to i za **liturgijsku odjeću.** Već i kod nas svećenici pričešćuju bez rokete, sa štolom preko civilnog odijela, mise bez kazule, sjedaju u ispovjedaonicu u košulji, propovijedaju u civilu. A kažu, da u inozemstvu (pa i mladomisnici po sjemeništima) i mise po sobama i u košulji (i usto po svojoj volji mijenjaju i stvari iz misnoga kanona: shvaćaju ga ne kao propisani, direktivni, obrazac, nego kao neku opću, fakultativnu, uputu). A jadni se vjerni svijet, i u njih i kod nas, iščuđava i sablažnjuje, pa i bježi od takvih ispovjednika i s takvih misa. Uzalud sveta Kongregacija obreda izdaje svoje normativne direktive i dekrete. Nitko je ne sluša. Svaki je mladomisnik i kapelan od nje pametniji i kompetentniji: bolje razumije duh vjere i duh liturgije.

I s **crkvenim** je **uređajem** tako. Mnogima je već i kod nas ideal gô oltar. Ne drže na njemu više ni križa, ni svijeća, ako je u pozadini još onaj stari. Nema na njemu ni stručka cvijeća. Kao da je profanacija, ako vjernici, i izvan mise, vide križ na svetom mjestu, na kojem se Krist mistično žrtvuje i prikazuje Ocu za naše spasenje i mir. Kao da je sramota i »sentimentalnost« staviti vazu s cvijećem u počast velikom Otajstvu ljubavi i božanskom Zaručniku duša. I Sinu Božjemu! A ako još ima na oltaru svijeća i cvijeća, svaki je dan režija drukčija i svaki dan u drugom stilu. Svijeće svaki dan na drugom mjestu i u drugom poređaju: koji put sve samo s jedne strane. I cvijeće isto tako. Kao da je sveti stô blagovalište ili izlog, na kojemu aranžer pokazuje svoju originalnost. Revolucionarnost epohe izlazi i na oltar. Ali očito na štetu ozbiljnosti svetoga mjesta i religioznog ugođaja.

Žrtvovan je mnogogdje, uz slike i kipove, pa i onaj Gospin, i **Put Križa.** I on im je suvišan; i on im je praznovjerje: progresističkim liturgistima. Ili su ga ukinuli, ili ga drže bez postaja. Moraju vjernici istom otići Biskupu, pa prosvjedovati, da im vrate tu dragu pobožnost u čast Muci i Ljubavi njihova Spasitelja.

Ukinuli su neki i **blagoslov kuća o Bogojavljenju.** Ne idu nikome sami u kuću. Idu samo k onima, koji ih pozovu. I ne primaju kod toga nikakva dara. Neka im donesu u župski ured, ako im žele nešto dati. Tobože, nikome se ne nameću: štuju svačiju slobodu savjesti. A sebe ne žele ponizivati. Ne treba im milostinje. Samo, mi ne vidimo, po čemu bi to bilo nametanje ili nasilje na savjestima. Dolazimo k onima, koje smatramo vjernicima i podanicima Crkve: kršteni su. Ako nas neće ili ne žele, uvijek nam to mogu kazati na vratima, i mi ćemo se vratiti: točno po uputi Gospodinovoj (Mt 10, 12—14). Ali ponudili smo im Njegov »mir«. I blago njima, ako ga prime! Blago i njihovoj djeci! Vidjet će barem svećenika. Čut će molitvu Crkve. Ostat će im nešto Božje u duši i u sjećanju za čitav život. A para nijesmo ni dosada, kod blagoslova, ni od koga tražili. Niti smo blagoslov vezali uz taksu. Dadnu li nam nešto, dragovoljno, daju Crkvi i svome svećeniku: dobivaju priliku, da barem u toj formi izvrše svoju dužnost prema službeniku Božjega oltara, kojemu su vjernici hranitelji (1 Kor 9, 13—14; 10, 18). A ako su praktični vjernici, to ih i veže s njihovim svećenikom, i njega s njima. Postaju zajednica i obitelj. Toliko se danas govori o tom zajedništvu. Treba biti dosljedan.

Nerazborito se i nametljivo forsira i **pričest na ruku,** a da nam još nitko nije iznio razloga, zašto bi takav način pričešćivanja bio bolji i decentniji od onoga »staroga«, tisućgodišnjega, u usta i na jezik. Baš praktični pastoralni momenti i doveli su svojedobno do potiskivanja pričesti na ruku iz crkvene prakse. Zašto da ih danas ignoriramo samo za volju novosti i uz riziko, da vjernici mrmljaju i negoduju? A strancima nije valjda grijeh, ako se dok su kod nas, prilagode uzusu, koji je kod nas u običaju, a još do jučer bio je i kod njih. Ni **klečanje pri pričešćivanju** ne bi trebalo dokidati, gdje svijet to ne traži ili gdje to, u pojedinom slučaju, ne zahtijeva »multitudo communicantium«. Izraz je to strahopočitanja pred Gospodinom i pred Misterijem: manifestacija vjere. Na svaki način hitnja i nametanje nijesu ni u toj stvari pastoralno oportuni. A ni dosljedni. Ne možemo s jedne

strane vječno deklamirati o slobodi u Crkvi i grmjeti protiv »klerikalizma«, a vjernicima ograničavati slobodu i ondje, gdje im je Bog i Crkva ostavljaju. Nijesu naše osobne, svećeničke, simpatije i ukusi kanon za druge. Nijesu ni za »Božji narod«.

Ni latinski jezik ne možemo mi samo onako deposedirati i istisnuti iz liturgije. A ima ih, koji bi to htjeli. I među »liturgičarima« i izdavačima liturgijskih tekstova. I da hoćeš, danas kod nas ne možeš ni privatno, čitati latinske mise. Ni u edicijama liturgijskih komisija nema više latinskog teksta, iako je svojedobno izašla naredba Svete kongregacije obreda, da u svakoj liturgijskoj knjizi (misalu prvotno) moraju biti paralelno oba formulara: latinski i vernakularni. Ne možemo valjda i od stranaca tražiti, da misu govore na hrvatskom ili da sa sobom nose svoj misal i vode svoga ministranta! Ali, eto, kod nas već traže, da i svećenički brevijar (oficij) mole hrvatski. I kad ga privatno mole. Latinski treba jednostavno likvidirati. Neki me je dan posjetio profesor s jedne visoke rimske teološke škole. Da mi izađe u susret, počeo je govoriti latinski. A nije to bio govor, nego zamuckivanje: puno gramatičkih pogrešaka.

Kampanja protiv misnih stipendija

I kampanja protiv misnih stipendija, što je neki naši »novatori«, — razumije se, protiv volje najvećega dijela svećenstva — uporno vode, očito je, po našemu mišljenju, neozbiljna, ako nije i zlonamjerna. A svakako je sa strane praktičnog pastorala štetna. Nema — to je i odviše jasno — ta stoljetna praksa Crkve nikakve veze sa »simonijom«: s »prodavanjem« svetinja. I svećenicima i puku je jasno, da je to samo jedan od načina, na koji vjernici materijalno pomažu svojim svećenicima, a sebi, odnosno svojim pokojnicima, osiguravaju poseban zagovor Crkve. Na posve lojalan način. Jednim dobrim dijelom u korist Crkve i njezinih materijalnih potreba. Nitko od vjernika nije prisiljen da uplaćuje misne stipendije svećeniku. Ni od koga se ne traži, nikomu se ne nalaže da ih plaća. Najjednostavniji je to i najspontaniji pa i najčasniji način, djelomične, sustentacije crkvenih službenika. A svećenik, gdje je takva praksa u običaju, neće nikada ostati barem bez elementarnih mogućnosti za egzistenciju; neće postati prosjakom. Potpuno je to u stilu Evanđelja i apo-

stolske predaje (Mat 10, 10; Luk 10, 9; 1 Kor 9, 11, 13; 10, 18; 1 Tim 5, 17—18). Zapravo je puno više u duhu kršćanstva nego svećenička »plaća« i, s tim u vezi, crkveni porez. Porez je uvijek odiozan — vidimo, koliko se protiv njega bune na Zapadu — a plaća i previše emancipira svećenika od njegove vjerničke općine i pokopava onaj obiteljski duh uzajamnosti i međusobne ovisnosti, koji mora vladati među sinovima Božjim. Grmimo protiv »juridičke« i »činovničke« Crkve, a u praksi bismo je htjeli učiniti baš takvom i birokratizirati je. Pogotovu, ako bi se to još povezalo s građanskim faktorima. Ovako smo neovisniji. A gladni nećemo biti, dokle god ljudi vjeruju i dolaze u Crkvu. Pokazalo je to i ratno i poratno vrijeme. Znamo, kakvi su bogalji bili za vrijeme rata — a u svakoj je devalvaciji tako — svi koji su živjeli od plaće — a nijesu se bavili trgovinom, korupcijom i krijumčarenjem. A svećenici su i tada živjeli dolično i pristojno. Narod ih je, vjernici su ih hranili. Većinom s puno velikodušnosti. Ni danas ne oskudijevamo. U nekim smo krajevima, prema drugome svijetu, pomalo »bogataši« (s autima), u drugima živimo skromnije, ali se malogdje patimo. A s malo solidarnosti i organizacijske okretnosti ne bismo se morali nigdje patiti: naša interna »samopomoć« i »međupomoć« garantirala bi nam uvijek pristojan »minimum existentiae«, i dok aktivno služimo, i pod starost kad odemo u mir. I u bolesti. Iskustva iz nekih dijeceza jasno to pokazuju. Indirektna sustentacija svećenika (prestacijama, pristojbama, darovima, uzajamnim pomaganjem) uvijek je, sa stanovišta pastoralnih i crkvenih interesa, bolja od direktne. Samo, dakako, ako se primjenjuje pastirski, a ne najamnički i »turpis lucri gratia« (1 Pt 5, 2; 1 Tim 3, 8; Tit 1, 7, 11). Ali to, znamo, nije više stvar struktura, nego stvar naše svećeničke svijesti i savjesti. Baš kao što je stvar svećeničke svijesti i svećeničke pobožnosti i svagdanja celebracija.

Oko svagdanje celebracije

Spomenuli smo već pretjerivanja s »koncelebracijom« i s jednostranim forsiranjem mise »cum populo«. Nije to forsiranje uvijek ni nevino ni dobronamjerno. Koji put je tendenciozno. Kombinira se s harangom protiv misnih stipendija, a s ciljem, da se svećenici odbiju od pobožnog crkvenog obi-

čaja, da svaki dan govore sv. misu. Treba svećenicima sugerirati, da je misa isključivo sastanak vjerničke zajednice, pa će je oni, radnim danom i preko tjedna ispuštati: jednostavno, jer »nema nikoga u crkvi«. A ukinu li se misni stipendiji i osigura li se svećeniku plaća s druge strane, neće oni biti u kušnji, da je redovito govore zbog intencije, pa će toga praznovjerja i »svete alkemije« nestati, a svećenik će biti »slobodan«; neće više biti obvezan da radi svagdanje mise čuva župu i rezidenciju. A para će opet imati. Na Zapadu su modernisti već u nekim krajevima uspjeli da populariziraju takvu praksu: mnogi mladi svećenici više ne mise, kad nijesu vezani na vjerničku općinu, a za koncelebraciju »nemaju prilike«. Na putovanjima nikada, osim možda, nedjeljom: da udovolje crkvenom zakonu, »dok je on još na snazi«. A i kod nas ima svećenika koji tako rade. Bilo je, čujemo, i takvih koji bi kad bi nanovo došli na župu, odmah prve nedjelje, objavili vjernicima s oltara: »Odsele ćete se pričešćivati na ruku. A misa će biti samo nedjeljom!« Međutim, to je grubo izvrćanje namjera Crkve s liturgijskom reformom i direktan atak i na svećeničku i na vjerničku pobožnost prema Presvetoj Euharistiji. Crkva želi, da se vjernicima omogući prisustvovanje sv. misi svaki dan — čitava organizacija nove liturgijske godine to pretpostavlja — a svećenike i izrijekom potiče na svagdanju celebraciju. I kada nema više vjernika u crkvi, treba svećenik svaki dan misiti za one koji dođu možda i iznimno, možda i slučajno. A svećenik treba da i onda, kada nema mogućnosti za komunitarnu misu i kada ne može ili ne želi da koncelebrira, stane, svakodnevno, pod Križ i da, ispred Crkve, prinese Bogu Kristovu i svoju žrtvu Otkupljenja. Koncilski dekret o Svećeničkoj službi, »Presbyterorum Ordinis«, izrijekom to naglašuje: »Ideo enixe commendatur eius **celebratio cotidiana,** quae quidem etiam si praesentia fidelium haberi non possit, actus est Christi et Ecclesiae« (n. 13). Protivna praksa i plediranje za nju uvijek je protucrkvena i protupastoralna. Misa je najveće blago i najuzvišenija molitva i svećenika i vjernika. Ispuštati je pod kojom bilo izlikom na štetu je i svećenikovoj duši i duhovnom dobru Crkve. Umanjuje i slavu Božju i duh nadnaravne ljubavi prema Bogu i Kristu. Svaki nam dan, — u ovim vremenima otpada i krize treba »kruna jakih« (Zah 9, 17); svaki nam dan treba euharistijski poljubac Gospodinov.

Svećenici u civilnim službama

Za nas je bilo veliko iznenađenje, kad smo prvi put čuli, da se i među našim hrvatskim svećenstvom čuju pogdjegdje zahtjevi, da im se, paralelno sa radom u duhovnoj pastvi, omogući studij svjetovnih disciplina (na sveučilištu), kako bi mogli, uz svećeničku službu, vršiti još jednu, civilnu, profesiju, pa od nje eventualno i živjeti. A svakako tako nam kažu — uživati veći ugled i imati više utjecaja u društvu, pa tako bolje djelovati i na svijet, i na ljude, oko sebe. Pomalo paradoksalno. Toliko se tužimo na manjak svećenika i na brojne praznine u duhovnoj pastvi, pa i na pastoralnu preopterećenost, a sada da i ono malo svećenika, što ih ima, odvlačimo od pastve i sa župa, i da ih laiciziramo. Direktno nam je to izgledalo protiv interesa Crkve i protiv ideala svećeničke duhovnosti i spiritualnosti. Mjesto da se što više molimo, mjesto da što više čitamo teološku i pastoralnu literaturu, mjesto da što više ispovijedamo, pohađamo bolesnike, katehiziramo i odgajamo omladinu, pastoralno obrađujemo obitelji, mi bismo sada imali graditi kuće, uvoditi elektriku, projektirati vodovode, popravljati satove, frižidere, radio-aparate, predavati negdje na školi profane discipline, biti »psiholozi« i stručnjaci za psihoanalizu i biologiju, postati profesionalni, socijalni ili politički radnici. Nema, izgledalo nam je, ništa, što bi više odudaralo od Apostolova naputka: »Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus!« (2 Tim 2, 4), ali i od apostolske prakse: »Nije pravo, da mi ostavljamo riječ Božju, pa da služimo oko stolova. — Mi ćemo ostali pri molitvi i službi riječi!« (Dj 6, 24), pa i od prosvjeda Gospodinova: »Čovječe, tko je mene postavio sucem ili djeliteljem među vama?« (Lk 12, 14) i od onoga njegova apostolskog pravila: »Pusti, neka mrtvi ukapaju mrtve svoje, a ti idi, te navješćuj kraljevstvo Božje!« (Lk 9, 60). S pastoralnog stanovišta izgledalo je to kao pravi »salto mortale«: postupak direktno antipastoralan. Začudili smo se: odmah smo odlučili, da ćemo na tu besmislicu reagirati pred crkvenom javnošću. Tek kasnije smo sve razumjeli. To je također jedan od modernističkih importa sa Zapada: korak k bitnom prestrukturiranju Crkve u jednu svjetovnu i hijerarhijsku instituciju, gdje duhovna pastva dolazi u drugi red, a uprava crkvene zajednice prelazi sve više u ruke vjerničke općine: svećenik je samo jedan od njezinih ravnopravnih članova, a svećeničku se službu — uglavnom predsjedanje vjerničkoj zajednici i

njezinim bogoslužnim sastancima; za druge će se pastoralne službe brinuti svjetovnjaci — voditi iz svoje kuće i uporedo sa svojom drugom »profesijom«: pomalo kao amater, a pomalo kao honorarac; svejedno, bio oženjen ili neoženjen. Sjećamo se svi, kako su u Zadar tamošnji »novatori«, pred dvije godine, doveli modernističkog profesora s rimske Gregorijane — a danas već mladoženju i eksvećenika i eksredovnika, Emila Pin-a, koji nam je tu novu teoriju o svećeništvu na široko obrazložio, a za koju su se onda njegovi sumišljenici kod nas toliko zagrijali i postali joj vatreni, i teoretski i praktični, propagatori među našim mlađim svećenstvom, pa i na prošlom Teološko-pastoralnom tečaju u Zagrebu. Samo to je, dakako, smrt sakramentalnog i staleškog svećeništva i svakoga evanđeoskog ikatoličkog koncepta Crkve. Moramo s tim biti na čistu i to radikalno otkloniti. Pustiti svećenike u laičke službe znači baciti ih u neposrednu pogibao apostazije. Primjeri uče: i u inozemstvu, a u posljednje vrijeme i kod nas. Nama ne treba tih »part-time« svećenika. Nama treba svećenika, koji će čitavu svoju djelatnost i vrijeme posvetiti samo Bogu, Crkvi i dušama. Svećenika molitelja i apostola. I specijaliziranih, dakako, ali specijaliziranih samo za raznne grane duhovne pastve: u užem i širem smislu. Svi oni moraju ostati u prvom redu svećenici i Bogu posvećene osobe. Posvjetovnjačenje svećenika nije nikada Crkvi donijelo blagoslova. Nije to više ni pastoralna fantastika: to je dogmatička i ekleziološka zabluda.

Male vjerničke zajednice

Samo drugi vid te iste zablude i toga modernističkog importa jest i ideja ovogodišnjega »Teološko-pastoralnog tjedna« u Zagrebu o novome tipu pastoralne organizacije na terenu, gdje bi se vjersko-crkveni život odvijao ne više u većim, lokalnim zajednicama, župama, nego prvotno u nekim intimnim, od nekoliko desetaka vjernika, srodnih po mentalitetu, kulturi i duhovnoj formaciji i afinitetu, a svaka bi od njih imala »svoga svećenika«: čovjeka između sebe, koji bi — izrijekom to ističu — mogao biti i oženjen i, razumije se, bavio se i nekim svjetovnim poslom i od njega živio. U Zadru su pokušali i da to realiziraju. Mjesto mjesne (župske) vjerske zajednice organiziraju kućne. A svaka je samostalna, zatvara se u sebe i drži svoje odvojene liturgijske sastanke. I sluša

svoga »proroka« i »karizmatičara«. A mi smo možda i preblagi, kad takve postupke svrstavamo u rubriku »pastoralne fantastike«. U stvari je to početak raspadanja Crkve u sekte i faktična, virtualna likvidacija njezina hijerarhijskog uređenja. Konac katoličke Crkve u njezinu tradicionalnom obliku. I prekid ne samo sa sadašnjim ustrojstvom Crkve, nego i s onim starokršćanskim. Apostolska Crkva slavila je, sigurno, svoje euharistijske slave na raznim mjestima, pa i »po kućama«, »circa domos« (Dj 2, 46), ona je poznavala i »kućne crkve« (Rim 16, 5; Kor 16, 19; Kol 4, 15; Filem 2), — sastajališta vjernika iz bliže okoline, — ali uvijek je njezina službena organizacija bila lokalna, mjesna: svi su se vjernici u gradu smatrali jednom kršćanskom općinom i imali zajedničkoga biskupa i zajedničke svećenike. I u velikim gradovima, kao što su bili Antiohija i Efez (Dj 11, 13, 26, 1; 14, 22, 26; 16, 5; 20, 17). Koji god Apostol piše nekoj Crkvi, uvijek je imenuje po gradu ili mjestu, u kojemu se ona nalazi, uvijek govori o njezinim zajedničkim starješinama (Heb 13, 17; Rim 1, 6; 1 Kor 1, 2; 2 Kor 1, 1; Ef 1, 1; Fil 1, 1; Kol 1, 1, 2; 4, 16; 1 Sol 1, 1; 2 Sol 1, 1; 1 Pt 5, 1, 13; 2 Iv 1; 3 Iv 9; Otk 1, 4). Pavao naređuje Titu, da postavi po gradovima biskupe i prezbitere (Tit 1, 5—9). I prva Crkva u Jeruzalemu očito je velika i jedinstvena: obuhvaća čitav, veliki, grad (Dj 2, 41—47; 4, 23—37; 5, 11—16.

I danas, očito, mora tako biti, ako Crkva hoće da ostane kompaktna pred Bogom. Ne smije se organizirati po staležima, skupinama, inteligenciji. Svi oni, koji vjeruju, skupljaju se jednakopravno oko velikog zajedničkog stola Gospodinova, u bogomolji, koja je otvorena svima, oko svećenika, koji im je svima zajednički pastir, po odredbi zakonitih nosilaca hijerarhijskog auktoriteta. Atomizaciji i separatizmu vjerskog života u Božjoj Crkvi nema mjesta. Mogu se, to se zna, manje skupine vjernika i privatno, posebno okupljati, bilo na molitvu, bilo na razgovor, dogovor, apostolsku aktivnost, ali svećenik im i crkva moraju biti, svima zajednički. I sve to mora biti usklađeno i harmonizirano, pod vodstvom i nadzorom biskupa. Ne moraju te male skupine — a praktično i ne mogu svaka imati svoga svećenika — mogu ih voditi i prosvijetljeni i apostolski odgojeni laici. Dovoljno je da svećenik dolazi među njih i da s njima kontaktira. A pogotovu ne moraju imati »svoga svećenika«, koji ne bi bio za to kvalificiran i školovan i ne bi živio u celibatu. Ali to se, čini se, i hoće. I to bi, modernistima, imao biti jedan od razloga, da se

principijelno dokine svećenički celibat — »fakultativni« celibat nije nikakav celibat; ni laici se ne moraju ženiti — a onda, dalje, i da »svećenik« postane samo obični član zajednice, s »posebnom službom«, za koju ga delegira zajednica. U narod bi se, u puk, u laike, vratila vlast u Crkvi. A, paralelno s tim, ušli bi iz svijeta u Crkvu i u crkveno-vjerski život anarhija i subjektivizam. Bila bi masa tih »svećenika« i »starješina«, od kojih bi svaki vukao na svoju stranu i drugo propovijedao i učio. Od toliko naglašavane ljubavi i solidarnosti u Crkvi ne bi ostalo ništa. Bila bi to nova »gnoza«.

Problem gradske i seoske pastve — Male župe

Neprestano se i kod nas traži — i u očito dobronamjernim, pa i kompetentnim, crkvenim krugovima — da se u današnjoj, relativnoj oskudici klera, male seoske župe ostave bez stalnoga svećenika i da ih se pastorira ekskurentno. Svećenici se okupljaju prvotno u gradove, sa što više malih, a po nekima i staleških župa, ili u ekipne svećeničke postaje (garniture), sa svećenicima specijalistima i podjelom pastoralnih funkcija. Malo tko prije ozbiljno analizira i pomisli na posljedice. Nije to tako jednostavna stvar: oduzeti župnika izoliranoj seoskoj župi. Ne mislimo na to, da su vjernici na takvim župama obično najbolji vjernici i da su to enklave, gdje su nam vjera i praktično kršćanstvo još jedino, na kolektivan način, živi i sačuvani i gdje ih takvima još uvijek možemo najlakše i održati. A nećemo ih ni tu održati, oduzmemo li im svećenika. Ne mislimo na to, da su ti ljudi zapravo još uvijek u većoj duhovnoj potrebi od onih gradskih. Njima, možda, valja do susjedne župe pješačiti sat, i dva, a u gradu zapravo nikome nije daleko do crkve. Svaki dan, svi idu tramvajem ili autobusom, na trg, na posao, u kino — i na daleke relacije — mogu, ako hoće, na isti način, i u crkvu; barem nedjeljom i blagdanom. Ali toliki za to ne mare: ni kad im je crkva pred nosom; ni kada stanuju u gradskom centru. Sigurno, gradska duhovna pastva mora i s takvima računati: ona mora sve učiniti, da i te slabe i nemarne u vjeri predobije i da im se približi. Ali zar to mora biti baš u formi župe, s posebnim svećenikom? Zar se to ne može učiniti i preko filijalnih kapela, u sestarskim samostanima, ili u dvoranama, kamo bi svećenik nedjeljom i blagdanom dolazio? Na svaki način previše je to ozbiljan problem, da bismo ga

smjeli lomiti preko koljena. A ako treba, po gradovima, da idemo i za onima s trgova i između ograda (Lk 14, 23) i da se i njima približimo, kad oni neće k nama, ima za to i mnogo realnijih metoda: mogu to raditi i svjetovnjački apostoli i revnitelji; i bez svetoga reda na sebi.

Ankete

I ankete se, među svećenicima i vjernicima, po našemu mišljenju, strahovito i precjenjuju i zlorabe. Ako igdje, na terenu vjere i crkvenog života, kako ga shvaća kršćanstvo, nijesu one na mjestu. Ako su predimenzionirane i »plebiscitarne«, više škode nego koriste. U Crkvu slazi Istina odozgor: demagogiji i odglasavanju u njoj nema mjesta. Svećenike i vjernike treba saslušati i konzultirati, ali oni ne odlučuju. Zamislimo samo, kakve bi nam biskupe i župnike izbacivali »izbori«, stranke, kortešacije u krilu Crkve!

Prodor revolucije i kontestacije u kler

Ovaj članak smo naslovili: »Pastoralna fantastika«. Ali iz onoga, što smo napisali, kao da bi mu bolje pristajao natpis: Bakcili kontestacije u Crkvi. Ima ih osim pobrojenih stvari mnogo, pa i u kleru.

Sav je danas svijet u stanju permanentne revolucije. Ne priznaje se auktoritet. Štošta se osporava, kritizira, niječe, ruši. Pa to prelazi i u Crkvu. Postalo je to i u njoj moda, dobivši svoju specifičnu formu i ime: »kontestacija«, »kontestatori«. Ne ostavljaju formalno Crkve, barem većinom. Ne istupaju iz nje. Ali je i ne respektiraju i ne slušaju. Traže u njoj punu slobodu za sva mišljenja i za sve inicijative i najdestruktivnije. Osporavaju njezine auktoritete. Nameću joj svoje ideje i »reforme« odozdo. Pretvaraju je u demokratsku i parlamentarnu Crkvu jednakopravnih i besklasnih. I među svećenicima ima toga. Ni oni neće da budu »podložnici«. Ni svome biskupu. Šalju mu proteste. Daju mu otkaze na službi. Usmene i pismene, ultimativne. Vraćaju mu dekrete. Krivo im je, što ih, sve za sve ne pita. Hoće da i oni, direktno, suodlučuju u upravi dijeceze. Po sistemu većine. Ignoriraju

biskupove želje, odluke, naredbe. Ne odgovaraju mu na upite. Bacaju »ad acta« biskupove okružnice i ne čitaju ih. Putuju, kamo hoće — i u inozemstvo — a da ni od koga nijesu dobili privole. Uvode novu pastoralnu i liturgijsku praksu na župi i bez biskupova znanja. Javno, pa i preko novina, polemiziraju sa svojim biskupom, kritiziraju ga, pozivaju ga na račun, dijele mu lekcije, ismijavaju ga. Uzalud biskup urgira, da nose barem kolar. Demonstrativno ga ne nose: ni kad dolaze u kuriju. Koji put upravo »uz inat«. Da i ne govorimo o upravo skandaloznim, svagdanjim, »preslušavanjima« biskupa pred raznim novinarskim dikasterijima. Da pravo kažemo, nama je samo neshvatljivo, kako biskupi »a limine« ne odbiju »interview«-e u ovom stilu i s ovakovim tendencijama. Eto, vladamo se kao da u Crkvi više nema ni kanonske subordinacije ni zakona. Neki su, dapače, i kod nas, otišli tako daleko, da »nemir« i »uznemirenost« u Crkvi proglašuju djelom Duha Svetoga, svejedno, što se i apostoli (1 Tim 2, 2) i Crkva uvijek mole za red i za mir u ljudskom, a pogotovo u Božjem društvu: »ut et mundi cursus pacifice nobis tuo ordine dirigatur, et Ecclesia tua tranquilla devotione laetetur«. Uvodimo i u Crkvu revoluciju. A ne vidimo, da joj tim oduzimamo ono najviše, što ju je uvijek izdizalo nad svijet: duh podložnosti Bogu i jedinstvo misli i akcije. U nju tako uvozimo »trojanskoga konja«, iz kojega će izići njezini rušitelji, da je iznutra miniraju. Mjesto da iz nadnaravnih pobuda štujemo svoje crkvene starješine i njihovu apostolsku misiju i sve diskutabilne stvari prepustimo njihovoj odgovornosti pred Bogom i pred Apostolskom Stolicom. Ne znamo bi li Apostol pohvalio takvo naše držanje, ili bi i nama rekao, kao ono jednom nesložnim Korinćanima: »Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo!« (1 Kor 11, 22). I ostao uz svoj savjet i opomenu iz poslanice Hebrejima: »Obedite praepositis vestris, et subiacete eis! Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis!« (Heb 13, 17).

Ništa manje ne odgovara duhu Crkve od tendencija k anarhiji i bezvlađu. I ništa joj više ne škodi. »Svako će kraljevstvo, koje se u sebi razdijeli, opustjeti, i kuća će na kuću pasti!« (Lk 11, 17). Oni, koji žele biti Božji, neće nikada biti buntovnici u Crkvi, ni opozicionari njezinoj hijerarhiji, a pogotovo Svetoj Stolici.

Mi smo ipak skloniji misliti, da većini tih bijeda u našemu crkvenom životu, o kojima smo ovdje govorili nije korijen u zloj volji, nego više u načelnoj dezorijentaciji i pastoralnoj »fantastici«. Zlorabe našu neinformiranost. Ubacuju to među nas oni, koji nijesu uvijek dobre volje. A fantastiku valja liječiti trijeznom, realističkom, analizom pojava i — kad se radi o stvarima vjere — prije svega, zagledanjem u duh Evanđelja i tisućljetnu tradiciju i prosvijetljenu mudrost Crkve. Učinimo to! Neka tome i ovaj članak bude, makar i skroman, prilog!

I molimo se! Neka nas Duh Sveti sve pouči i prosvijetli! I neka nas nauči svojim putovima (Ps 24, 4)!

I.

O NAŠIM LITURGIJSKIM PRIJEVODIMA

U posljednjem broju obavijesti sv. Kongregacije bogoslužja (Notitiae 65, kolovoz-rujan 1971. str. 256) sa zadovoljstvom vidimo da Rim naših prijevoda nije konačan ni definitivno odobrio, već je to učinio samo privremeno, »ad interum«. Kongregacija, naime, katkada prijevode odobrava riječju »Confirmatur«, a gdjekod samo »Confirmatur ad interim«. Tako je npr. za prijevode istoga teksta Anglija, Portugal, Slovenija, dobila odobrenje riječju »Confirmatur«, dok je »Jugoslaviji« odobren samo »ad interim.« Nama je, svećenicima, to drago, budući da vidimo kako nismo imali posve krivo što smo se usudili raznim »pamfletima« prigovoriti ljudima koji se zavijaju u svoj nimbus nepogrešivosti.

Imamo, dakle, vremena za staloženo dotjerivanje. Moramo biti strpljivi! Često nam je uz oltar i mučno čitati goropadne riječi o kojima sam pisao u »Sl. Božjoj« o. g. br. 3. str. 135—145. Tekstovi su, hvala Bogu, samo privremeni! Šteta što prevodilačka ekipa nije našla za vrijedno da u posljednjem svesku Lekcionara uzme u obzir ikoju bilješku, već hrabno nastavlja svojim krutim postupkom. To zabrinjava, pa bih se osvrnuo još na neke pojedinosti, kako su oni to i zaželjeli, »konkretnije«.

U pitanju je zapravo čast i poštenje Kršć. sadašnjosti, ključnih osoba koje snose odgovornost za njezino pisanje. Tu, naravno, ne dolazi u pitanje poštenje u cijelosti. Dobar je, uostalom, samo Bog (Mk 10,18). Želim, naprotiv, na njihov račun uputiti primjedbe kakve i oni za okruglim stolom i u

Mi smo ipak skloniji misliti, da većini tih bijeda u našemu crkvenom životu, o kojima smo ovdje govorili nije korijen u zloj volji, nego više u načelnoj dezorijentaciji i pastoralnoj »fantastici«. Zlorabe našu neinformiranost. Ubacuju to među nas oni, koji nijesu uvijek dobre volje. A fantastiku valja liječiti trijeznom, realističkom, analizom pojava i — kad se radi o stvarima vjere — prije svega, zagledanjem u duh Evanđelja i tisućljetnu tradiciju i prosvijetljenu mudrost Crkve. Učinimo to! Neka tome i ovaj članak bude, makar i skroman, prilog!

I molimo se! Neka nas Duh Sveti sve pouči i prosvijetli! I neka nas nauči svojim putovima (Ps 24, 4)!

I.

O NAŠIM LITURGIJSKIM PRIJEVODIMA

U posljednjem broju obavijesti sv. Kongregacije bogoslužja (Notitiae 65, kolovoz-rujan 1971. str. 256) sa zadovoljstvom vidimo da Rim naših prijevoda nije konačan ni definitivno odobrio, već je to učinio samo privremeno, »ad interum«. Kongregacija, naime, katkada prijevode odobrava riječju »Confirmatur«, a gdjekod samo »Confirmatur ad interim«. Tako je npr. za prijevode istoga teksta Anglija, Portugal, Slovenija, dobila odobrenje riječju »Confirmatur«, dok je »Jugoslaviji« odobren samo »ad interim.« Nama je, svećenicima, to drago, budući da vidimo kako nismo imali posve krivo što smo se usudili raznim »pamfletima« prigovoriti ljudima koji se zavijaju u svoj nimbus nepogrešivosti.

Imamo, dakle, vremena za staloženo dotjerivanje. Moramo biti strpljivi! Često nam je uz oltar i mučno čitati goropadne riječi o kojima sam pisao u »Sl. Božjoj« o. g. br. 3. str. 135—145. Tekstovi su, hvala Bogu, samo privremeni! Šteta što prevodilačka ekipa nije našla za vrijedno da u posljednjem svesku Lekcionara uzme u obzir ikoju bilješku, već hrabno nastavlja svojim krutim postupkom. To zabrinjava, pa bih se osvrnuo još na neke pojedinosti, kako su oni to i zaželjeli, »konkretnije«.

U pitanju je zapravo čast i poštenje Kršć. sadašnjosti, ključnih osoba koje snose odgovornost za njezino pisanje. Tu, naravno, ne dolazi u pitanje poštenje u cijelosti. Dobar je, uostalom, samo Bog (Mk 10,18). Želim, naprotiv, na njihov račun uputiti primjedbe kakve i oni za okruglim stolom i u

svojim izdanjima dijele drugima, pa i biskupima. Jasno da ne želim njihovih primjedaba apodiktički odbaciti! Ipak se pitam jesu li one u načelu poštene. Evo zašto:

Vole oni nataknuti kako nije pravo što npr. Vjesnik đakovačke biskupije nije priopćio prigovora o. Vlade Truhlara na članak što je ondje izašao na račun njegove knjige. Kršć. sadašnjost, međutim, ne postupa sa mnom nimalo drugačije. Po mom je sudu ona mene oklevetala kad je napisala da je moj članak bezvrijedan pomflet pun djetinjastih insinuacija, da stvara nepotrebnu žuč, da je mlatnjava poprečke i da na njega nije zapravo potrebno ni odgovarati. To su po mom sudu klevete, budući da se članak sa 206 citata stranica i tekstova teško može nazvati pamfletom punim djetinjastih insinuacija itd, a ukoliko je stvarno to pamflet, neugodan izraz pogađa sam Lekcionar, budući da su srce pamfleta citati odande s najprirodnijim rezoniranjem proste pameti našega kršć. odgojena čovjeka na njihove grube jezične nedostatke.

Stičem uvjerenje da odgovara koji sam im poslao nisu priopćili ni u Aksi ni gdje drugdje samo zato što ih je stid i što nisu nikako u stanju da bi se od njih oprali. Radije šute. Je li to, međutim, pošteno? Mene su oklevetali, bar su bili neobjektivni, djetinjasti. Nisu li dužni prema zakonu o tisku priopćiti moj odgovor pred onom istom publikom pred kojom su oštetili moj dobar glas? Zar Kršć. sadašnjost ne zna za propise o tisku i za moja prava? Smio bih čak i na sudu zahtijevati pravdu, premda to ne mislim činiti. Tek što apeliram na njihovo poštenje i čekam da ga pokažu?

Želim ujedno naglasiti da je za okruglim stolom potrebno najprije pomesti pred svojim vratima, tek onda pred tuđim!

Osvrnut ću se još na jednu njihovu reakciju koja veoma koči ozbiljan rad što ga Sveta Stolica toliko priželjkuje. U stvaranju tekstova morali bi sudjelovati svi sposobni ljudi, jer liturgijski tekstovi nisu ničija prćija. Kako se, međutim, u nas postupa?

Evo jedne bolne činjenice. Poslao sam članak o »Najgoroj nevolja naših euharistijskih molitava« (Sl. Božja XI. br. 1) Tajništvu Biskupskih konferencija kako bi ga uručilo o. Tomislavu Šagi-Buniću i Martinu Kiriginu. Kad sam pisao drugi članak o tom istom predmetu nisam još imao nikakva odgovora niodakle, iako je prošla i biskupska konferencija. Što sam o tome doznao, priopćio sam u g. XI. br. 4. Sl. Božje.

M međuvremenu sam ipak primio dopis Tajništva koje se ispričava što mi nije poslalo željenih odgovora. Tajnik tvrdi da bih se na njih uvrijedio, pa radi mira neće da mi to uruči. Upitao sam ga kako može biti tako siguran da bih se baš uvrijedio. Usudio sam se izraziti nadu da bih s pomoću Božjom eventualno smogao strplpivosti te ne bih reagirao na osobne stvari, već se strogo ogradio na objektivne. Da ipak bude stvar sigurnija, obvezao sam se da na dopise neću odgovoriti, a da svega ne bih najprije podvrgao cenzuri Tajništva. Na pismo do danas nema odgovora!

Što to znači? Zar su pisma o. Šagija i Kirigina pisana takvim stilom da ih se tajnik BK ni uz ovakve ograde ne usudi poslati? Sa strane o. Šagi-Bunića to bi bio čudnovat i neobičan komentar uz njihova razmišljanja o dijalogu, pluralizmu, šovinizmu i ekumenskom duhu koja revno iznosi u svojoj knjižici: »Ali drugog puta nema« i u svojim člancima. Nije li to praktički više nego jasan komentar mojih riječi da se ti ljudi zavijaju u svoj čudnovati nimbus nepogrešivosti? Ako su imali srca da vješaju na veliko zvono tuđi prljav veš, zašto ne bismo pokušali to isto mi učiniti s njihovim, ne zato što bismo se voljeli uzajamno žderati, već zato što Isus kaže: »Ako tvoj brat pogriješi protiv tebe, opomeni ga. Ne sluša li te, uzmi još koga da se stvar bolje raščisti. Ne ide li ni tako, a ti reci Crkvi, što po Šagi Bunićevim komentarima znači: »Reci puku Božjemu! O. Šagi sam naglašava da takve stvari treba prikazati kršć. narodu, jer po njegovu sudu ima ovaj pravo da bude obaviješten. Osam toga riječ je tu o našem javnom crkvenom životu. Zašto da se sve zavija u šutnju? Liturgija zbilja nije ničija prćija! Isto je toliko moja koliko i o. Šagi-Bunića ili Martina Kirigina, istina, ne može svatko imati jednakih ovlasti, ali pravo koje Crkva komu daje treba da po mogućnosti svatko mogne ostvarati!

Ne bismo li, braćo, radije prionuli uz iskrenu suradnju? Dok mi Kršć. sadašnjost prigovara da sam »Vukovac«, svećenici šalju mi tople čestitke. Kad sam svoj članak i Lekcionaru C o kojem je ovdje riječ poslao Josipu Siliću, asistentu prof. Ljudevita Jonke, izrajio se: »Iznijeli ste mnogo toga što bih bez daljnjega potpisao, ali mislim da ste bili preoštri u formuliranju svojih stavova. Bilo bi bolje da ste, kad je riječ o tako ozbiljnoj problematici, i, što je najvažnije, kad ste, u mnogočemu, imali pravo, bili hladnokrvniji.« Iskreno

govoreći, začudila me primjedba da sam oštar, pogotovo kad mi je to natuknuo i Nadbiskup u svom uvodu. U nas je riječ: »Reknu li trojica da si pijan, a ti lezi!«

Žao mi je što sam takav, a ne mogu iskočiti iz kože! Ne bismo li mogli preko svojih slabosti prelaziti? Ne možemo li naći nikakav zajednički rječnik?

Prije dobro mjesec dana poslao sam konkretniji prijedlog za dotjerivanje čitanja u Došašću predsjedniku prevodilačke komisije. Pročitao je samo čitanje za prvu nedjelju Došašća i bi mu dosta. Iznio je svoje poglede i završio ovim riječima: »Vidite koliko ima zamjeraka samo na prvoj stranici Vašeg prijevoda. Rađen je brzo, amaterski, bez dovoljne stručne spreme. Gori je od prijevoda KS. Opravdavam mnoge Vaše zamjerke prijevodu KS, ali mislim da je ovaj lošiji (srbizam!). Molim Vas da mi ne zamjerite što tako pišem. Danas ne može jedan čovjek prevoditi i biblijski i liturgijski i jezično točno. Nemamo takvih genija koji su stručnjaci u sve tri discipline. Zato bih Vas zamolio da odustanete od prevođenja ili se udružite sa stručnjacima. Smijem li sad ipak reći da Vam šaljem srdačne pozdrave? Zaista ih i šaljem«

Odustao sam od prevođenja s kojim sam stigao od početka Došašća do Božića i zbilja zamolio da smijem sudjelovati sa stručnjacima. Nisam do danas dobio odgovor! Dakle opet zavaravanje? Žalosno!

Ujedno bih ovdje želio javno predsjedniku prevodilačke ekipe pokazati što sam njemu osobno pismeno već i učinio, ali se ni na to nije više htio osvrtati!

U načelu prihvaćam mogućnost da se o svim pogledima otvoreno raspravi. Ne mora se usvojiti moj pogled, ali ne mora ni njegov! Neke su njegove zamjerke mom prijevodu opravdane, druge vjerojatno nisu najbolje. Nije, naime, ni on nepogrešiv genij! Predložio sam da u pogledu njegovih zamjerki hrvatskom jeziku ne sudi on, jer nije stručnjak za hrvatski jezik, već pravi stručnjaci na tom području, npr. Jonke i Silić! Uzmimo ostale zamjerke!

Bit će zgodno da vidimo ima li smisla da itko bude »dekretista« koji vedri i oblači i preko čije se volje nikako ne može!

Tekst o kojem je riječ imamo u Službi Božjoj o. g. br. 4. str. 207. Prigovara najprije mom izrazu »Obećanje« Veli da ta riječ nije točan prijevod, uzmemo li hebrejski tekst. Ipak bih ga upozorio neka se sjeti kako danas nije više dosta doslovan prijevod, već treba gdjekod utvrditi književnu vrstu

na koju se riječ odnosi, koja je, dakle, u pitanju (Usp. Notitiae 12, str. 396). Sveta Kongregacija to naglašava u svim liturgijskim prijevodima, pogotovo to vrijedi za uvodne riječi svake perikope što je baš i ovdje u pitanju.

Predsjednik prevodilačke ekipe predlaže kao bolji teško razumljiv izraz: »Riječ koju vidje Izaija.« Prigovaram joj. Riječ se u nas čuje, ne vidi se! Uostalom »riječ« u Sv. Pismu poprima smisao govora. Pogledajmo što je u perikopi opisano. Nije li zar to pravo obećanje? Držim da je taj izraz na ovome mjestu možda još najtočnija oznaka cijele perikope. Ipak je pravo da uzmemo u obzir i doslovni smisao hebrejske riječi hadabar, objave, viđenja, što sam u svom prijevodu i učinio.

Ovo pišem kako bi predsjednik uvidio da moja razmišljanja možda nisu bila tako nestručna, amaterska i na brzinu kako to on zamišlja.

Nadalje prigovara mojoj riječi »tuđi svijet« ovako: »Time je označena mesijanska univerzalnost budućega Božjeg kraljevstva. 'Tuđi svijet' ima, osim toga u sebi neugodan prizvuk nečega nevoljenog, pejorativnog, dok 'omnes gentes' (po njegovu mišljenju) znači nadu u buduću veličinu, spasenje svih, opći triumf Božji.«

Opet bih odgovorio da naš predsjednik ovdje postupa tzv. regresivnom metodom, tj. misli projicira iz naših suvremenih pozicija u prošlost te ih pripisuje Izaiji. Ja gledam, naprotiv tzv. genetskom metodom, upravo metodom koja uzima u obzir književnu vrstu, tj. ondašnje značenje riječi »omnes gentes.« Ta je riječ u doba Izaije imala i stvarno pejorativni smisao, pa je prema tome moj prijevod i vjerniji književnoj vrsti nego prijevod predsjednika liturgijske komisije. Ujedno pokazuje kako Bog zna drugačije gledati na nas ljude nego mi. Premda mi »tuđeg svijeta« ne volimo, on ga možda voli! Tako je moj prikaz prema tome u neku ruku vjernji.

Ipak ne visim o svojoj riječi, nego samo želim naglasiti neka se i to vidi, a stručnjaci nek prosude čiji je pogled stručniji, predsjednika prevodilačke komisije ili moj! Zašto da netko bude »iudex in propria causa?«

Predsjednik osim toga pokazuje kako »Quandoque et bonus dormitat Homerus« kada se dotiče moga prevođenja Poslanice Rimljanina 13, 13: »Honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et aemulatione.« Te sam tekstove

shvatio kao »hendiadioin« te ih preveo prema opće usvojenim stilističkim propisima za prevođenje, što Rim i želi. Takvi se sklopovi prema pravilima koja općenito vrijede u svim zapadnoevropskim jezicima prevode pomoću pridjeva i imenica. Da ne navodim naših gramatika i stilistika za grčki i latinski jezik (pregledao sam 4), citirat ću Hermana Menge: Repetitorium der Lateinischen Syntax und Stilistik, Max Hueber Verlag München 1965, str. 138, 325, 328, 387! Treba to mjesto prevesti: »Živimo čestito, ne u pijanim gozbama, ni u raspuštenu bludništvu, ni u svadljivoj zavisti.« Predsjednik prevodilačke ekipe, naprotiv pretpostavlja da te riječi treba uzeti disjunktivno!!! Salva reverentia, takvo je tumačenje zbilja baš amatersko! Osim toga zagrijava se tu za riječ: »žderanja« umjesto gozbe! Neka mi oprosti, samo takva riječ u crkvi banalno zvuči. To mi kazuje moj ukus, a morali bismo se načelno osvrnuti i na mišljenje pastoralaca! To je ono što upravo najviše dolazi u pitanje u prevodilačkoj ekipi koja nikako nema osjećaja za te stvari. Rezanje pupka, sisanje Božjih dojki, dlake što rastu djevojci po tijelu, tvrdnja da Otac posjede Sina i stotinu drugih stvari koje sam spomenuo u navedenom članku o jeziku Lekcionara C, Sl. Božja o. g. br. 3, nisu nikako zgodne u crkvi! Sadašnja komisija nema zdravog pastoralnog ukusa. Morali bismo takve stvari dati na glasanje pastoralnome kleru, pa da vidimo. Zašto da netko terorizira sve ostale?

Možda sam i opet oštar. Žao mi je, ali držim da je važno stvar iznijeti na čistac, pa makar čovjek i pokopao mogućnost svoje suradnje s ljudima koji se vrijeđaju.

Bojim se da nisam »glas vapijućeg u pustinji«. Volio bih da biskupi osjete muke vjernog naroda koje mnogi pastoralci osjećamo, da dotjerivanje prijevoda prepuste poniznijoj ekipi od one dosadašnje, jer Bog se oholici opire, a poniznima daje svoju milost. Naš je sv. Ignacije tvrdio da je u radu za slavu Božju najpogibeljnija oholost koja mnogo drži do svoga suda i mišljenja, koja se vrijeđa kada diraš u nju.

Sveta Stolica pak želi da Biskupska konferencija povede računa o tome da u prevodilačkoj ekipi nađu mjesta svi ljudi koji pokazuju kakvu stručnu spremu s iskrenom voljom za suradnjom, koji nisu umišljeni te bi drage volje primili sve sugestije i od najskromnijeg čovjeka pa sve do najvećeg stručnjaka, samo da što pametno reknu.

Kako smo mi dužni slušati svoje biskupe, tako bi bio ipak red kada bi se i biskupi u toj stvari ponizno i poslušno poveli za željama Svete Stolice. Držim da bi na taj način pokrenuli djelo koje bi uvelike pomoglo da naša služba Božja postane kud i kamo ljepša nego što je danas!

R. Grafenauer

PRIGOVORI I DOPISI

Nema o tome niti malo sumnje da nijedan naš časopis nije objavio toliko članaka s kojima se Uredništvo ne slaže koliko ih je objavila »Služba Božja«. Ako nešto nismo objavili, bilo je to prije svega što smo smatrali da nije stvar za javnost. Mnogo toga nam se može prigovoriti, ali ni u kojem slučaju to da nismo htjeli donijeti i protivna mišljenja. Ovdje štampamo nekoliko prigovora i dopisa u vezi s člankom Fra J. Radića »Mrlja na licu Crkve u Hrvatskoj« i u vezi s člankom Dra S. Steinera »Ne na umanjenje...« Dopis M. Perića, tajnika mostarske biskupije, od 12. V. o. g. ne objavljujemo, jer na njemu stoji opaska: »Pismo je privatne naravi i nemojte ga odlagati u arhiv lista«. O situaciji u vezi s člankom Dra Steinera javnost je netočno informirana. Neki od ovih dopisa neka pokažu u čemu je istina.

Uredništvo

Drežnica, 11. 5. 1971.

Oče uredniče!

Nikad nisam mogao pomisliti, da ćete Vi moći napisati onaj i onakav članak, kao što izađe u 2. broju Službe Božje!

Nisam čuo ni za jednog franjevca ovih posljednjih godina, da bi javno izrekao ili napisao i jednu lijepu riječ o mostarskom biskupu i dijec. svećenicima u Hercegovini. Kao da i oni nisu Hercegovci, Hrvati, Kristovi svećenici! Kao da i oni nisu trpjeli, radili za svoj narod i ginuli kao i hercegovački redovnici! Zašto oni prema nama ne bi pokazali malo više ljubavi! Zar smo mi luteranci, moj fra Jure? Zar nas treba uništiti u plinskim hitlerovskim komorama?

Kod mene bijaše preklani jedan švicarski franjevac: P. Martin Fister. Prije toga su ga naši franjevci vodili baš u te nesretne Grude. I tumačili mu, zašto se ne mogu odreći tih župa, koje su dosad pastorizirali; jer gube prihode! Prema tome ne radi se o slavi Božjoj i spasenju duša! A to je žalosno! Zar ne, moj Fra Jure?

Šaljem dopis, da ga uvrstite u Službu Božju, Potrebno je, da se neke stvari osvijetle i s druge strane! Gledajte, da u slijedećem broju to izađe.

Volio bih, da ste više molili i žrtvovali, i Vi i ja, i svi redom, da zlu dođe kraj, a ne onako, moj Fra Jure! Hoćemo li i dalje ostati suradnici? Hoćemo li zajednički moliti i raditi za stvar Božju na svim poljima.

Svećenički Vas pozdravlja

S. Bošnjak

Dru Fra Juri Radiću

Uredniku Službe Božje

Makarska

Velika je šteta, što i Služba Božja, Liturgijsko-pastoralni list, postade list za svećeničke svađe i osuđivanja hijerarhije... Zar nije dosta tih ne-svećeničkih, ne-kršćanskih, neljudskih postupaka na štetu sviju? Nesuglasice među braćom trebaju se rješavati u miru. U pravdi i ljubavi, a ne oružjem! Stara je riječ u našem narodu: Ne ubij ni rukom ni jezikom!

Posebno žalim, Oče Uredniče, da ste i Vi ušli u tu borbu... Kad je već tako, onda Vas molim da uvrstite u prvi slobodni broj SB ovaj prilog, koji je donijela AKSA u Zagrebu prošlog travnja 1971. Da neke stvari budu koliko toliko jasnije!

Svi znamo za onu riječ: Duobus litigantibus, tertius gaudet! Trebalo bi na to više misliti. I moliti se i raditi na tome, da što prije pobjedi BRATSKA LJUBAV!

Pozdrav in Xto

Srećko Bošnjak

Prilog: Afera oko župa u Hercegovini

AFERA OKO ŽUPA U HERCEGOVINI

— Činjenice —

U posljednje dvije godine katolički i drugi tisak pisao je u više navrata o Hercegovini i tzv. »hercegovačkom pitanju«, odnosno o sporu oko nekih župa u Hercegovini.

Najčešće je pisano jednostrano, tendenciozno, s nekog posebnog stanovišta, reporterski, tako da čitaocima nije bilo moguće da dobiju potpune informacije, na temelju kojih bi mogli stvoriti objektivni sud. Stoga Biskupski ordinarijat u Mostaru smatra potrebnim da u ovom napisu u obliku ČINJENICA iznese najosnovnije podatke, koji su potrebni za razumijevanje afere oko župa u Hercegovini.

Prethodno treba imati pred očima, da je Katolička Crkva hijerarhijski uređena zajednica Božjega Naroda. U toj zajednici različiti staleži vrše različite službe, koje idu za dobrom čitave Crkve: Sv. Otac kao vrhovni Učitelj i Pastir u sveopćoj Crkvi, Biskupi kao nasljednici Apostola u mjesnim Crkvama (biskupijama), kojima pomažu svećenici, suradnici biskupskoga reda, njihovi pomoćnici (Usp. dogmatsku konstituciju o Crkvi II vat. sabora). Svi svećenici, dijecezanski kao i redovnički, dionici su s biskupom jednog Kristovog svećeništva i s njim ga izvršuju. Ali »u dušobrižničkom djelovanju prvo mjesto zauzimaju dijecezanski svećenici, jer se oni — inkardinirani ili pridjeljeni mjesnoj Crkvi — potpuno stavljaju u njezinu službu da vode jedan dio Gospodnjega stada« (II vat. sabor, Dekret o pastirskoj službi Biskupa, br. 28). U izvanrednim prilikama, gdje se ukaže potreba, Crkva poziva i redovničke svećenike, da i oni »sudjeluju u dušobrižničkoj službi i u djelima apostolata pod vlašću biskupa...« (Isti Dekret br. 34).

Crkva je u povijesti povjeravala dušobrižničku službu po župama raznim redovničkim zajednicama, kao na pr. u misijama, ili u drugim posebnim okolnostima, ali nije nikad priznavala niti priznaje ničije historijsko pravo na župe, jer se to protivi hijerarhijskom uređenju Crkve, budući da u bitnoj stvari ograničava crkvenu upravnu vlast. U Engleskoj na pr. uspostavljena je redovita crkvena uprava 1850, a u Škotskoj 1878. U obje zemlje redovnici su upravljali većim brojem župa prije toga datuma. Dali su mnogo mučenika, od kojih su neki kanonizirani, a više ih je beatificirano. Ipak Crkva, ne potcjenjujući njihove povijesne zasluge, nije im priznala nikakvo povijesno pravo na župe.

U našim krajevima Bosne i Hercegovine, visoko cijeneći zasluge otaca franjevaca, koji su dugotrajno vodili dušobrižničku brigu za katolike u veoma teškim i izvanrednim vremenima, Sv. Stolica je odredila da iza obnove redovite crkvene uprave nadalje i franjevci djeluju u dušobrižničkoj službi vjernika po župama, rame uz rame s redovitim dušobrižničkim klerom — dijecezanskim svećenicima. Ali je tražila da se odredi područje jednom i drugom kleru, da bi se izbjegla svaka svađa i animoznost, drugim riječima, da župe budu ravnopravno podijeljene.

Povijesna je činjenica, da je svečanim dokumentom zvanim Bulla Pape Leona XIII, koji dokumenat počinje riječima »Ex hac augusta« od 5. srpnja 1881. obnovljena redovita crkvena uprava u Bosni i Hercegovini i uspostavljena nova crkvena pokrajina s metropolijom u Sarajevu i područnim (sufraganskim) pokrajinama u Banjoj Luci i Mostaru. U tom dokumentu Sv. Otac Leo XIII naredio je da se osnuju provincijalna sjemeništa za odgoj biskupijskog klera, koji će zajedno s franjevcima u slozi i ljubavi djelovati u dušobrižničkoj službi.

Činjenica je, da je u Bosni, tj. u sarajevskoj (vrhbosanskoj) nadbiskupiji i banjalučkoj biskupiji g. 1883. uređeno pitanje razdiobe župa između jednog i drugog klera, što je i danas na snazi.

U Hercegovini pak, tj. u mostarsko-duvanskoj biskupiji podjela župa izvršena je 1899. godine. Te je naime godine. O. PAŠKAL BUCONJIĆ, biskup, hercegovački franjevac, prihvatio prijedlog Starješinstva herc. franjevačke provincije o razdiobi župa i pod-

nio ga Sv. Stolici na odobrenje. Nadležna rimska kongregacija prijedlog je prezentirala Sv. Ocu Leonu XIII, i ovaj ga je prihvatio, odobrio i naredio da se izda »ODLUKA SV. STOLICE O RAZDIOBI ŽUPA U BISKUPIJI MOSTARSKOJ«. Odluka je izdana 17. VII 1899.

Tom ODLUKOM Sv. Stolice, ponovno naglašujemo, donesenom na prijedlog franjevačkog starješinstva, župe su uglavnom ravnomjerno podijeljene. Tim je postavljen temelj ravnopravnosti jednoga i drugoga klera u dušobrižničkoj službi vjernika po župama, »da bi se izbjegla svaka animoznost među klerom, gajio mir, ljubav i sloga za dobro duša«.

Biskup fra Paškal Buconjić u 1909. g. poslao je svim svećenicima u biskupiji umnoženu tu SVEČANU ODLUKU SV. STOLICE u pogledu župa, koje postoje ili koje treba osnovati u biskupiji Mostar-Duvno, i naglasio da ta ODLUKA mora ostati čvrsta i stalna (firma et stabilis«), da bi se izbjegla svađa i nemir.

Budući da u vrijeme objavljivanja spomenute ODLUKE nije bio dovoljan broj biskupijskih svećenika, koji bi mogli preuzeti vodstvo župa, koje su dodijeljene ovom kleru citiranom odlukom, Sv. Stolice dopustila je Biskupu, da može i dalje povjeravati upravu tih župa redovnicima, dok ne bude imao dovoljan broj dijecezanskih svećenika.

Činjenica je da ta predviđena ravnopravnost nije ostvarena ni u 70 godina iza objavljivanja te odluke Sv. Stolice, jer neke župe od onih, koje su određene za biskupijski kler — petrovce spomenutom decizijom, još uvijek vode oci franjevci. Prema statističkim podacima, kojima raspolaže kancelarija biskupskog Ordinarijata u Mostaru, kojima upravljaju župnici-franjevci, nalazi se oko 80% vjernika, dok u župama, koje vode biskupijski svećenici, nalazi se oko 20%. Upadna je činjenica da u mostarsko-duvanjskoj biskupiji petrovci ne vode ni jednu župu u sjedištu biskupije, tj. u Mostaru, niti u bilo kojem od drugih komunalnih centara u biskupiji.

A to i takvo stanje izaziva među biskupijskim svećenicima osjećaj inferiornosti, zapostavljenosti u vlastitoj biskupiji, u koju su inkardinirani i kojoj su se stavili potpuno u službu. To je protivno hijerarhijskoj strukturi Crkve i onom stoljetnom načelu, koje je ponovno potvrdio II vat. Sabor, da u dušobrižničkoj službi vjernika po župama prvo mjesto zauzimaju dijecezanski svećenici.

Kad se nedavno povećao broj biskupijskih svećenika, a da bi se popravio barem nešto položaj biskupijskog klera u mostarsko-duvanjskoj biskupiji i da bi se krenulo k postepenom ostvarivanju ravnopravnosti među oba klera, kako ju je zacrtala ODLUKA Sv. Stolice iz 1899., Sv. Stolice odredila je u travnju 1967. da herc. franjevačka provincija preda 5 župa (Blizanci-Gradac, Crnač, Grljevići, Grude, Mostarski Gradac) Biskupu, da ih on povjeri biskupijskom kleru na upravu.

Činjenica je da se tri još uvijek nepopunjene župe (Crnač, Grude i Mostarski Gradac) nalaze umeđu onim župama, koje je Sv. Stolica na prijedlog Starješinstva herc. franjevaca i biskupa fra Paškala Buconjića odredila za biskupijski kler.

Činjenica je da su biskupijski svećenici u biskupiji Mostar-Duvno između dva svjetska rata nasljeđivali franjevce na župama i da nigdje nije dolažilo do nikakvih nereda. Preuzimali su župe od franjevaca i poslije II svjetskog rata. Osnivane su radi duhovnog dobra vjernika nove župe i u najnovije doba, poslije II vat. sabora, koje su župe nastajale diobom velikih župa, kojima upravljaju župnici-franjevci. Te nove župe povjeravane su biskupijskim svećenicima i nigdje nije dolazilo do nereda. Vjernici su naprotiv s oduševljenjem i radošću primili svećenika, kojeg im je poslala zakonita crkvena vlast i s velikim elanom dali se na izgradnju potrebnih crkvenih objekata, o čemu svjedoči objavljena reportaža u GK od 10. I 1971. o »Šest hercegovačkih novosti«.

Činjenica je da su u 1968. godini prigodom provođenja u djelo odredbe Sv. Stolice iz 1967. predaji spomenutih pet župa, u tri od njih nastali neredi, koji još i danas, nažalost, traju.

Činjenica je da je 1968. stvorena posebna organizacija, koja se nazivala različitim imenima, a koja je imala spriječiti provođenje u djelo spomenute odredbe Sv. Stolice o predaji pet župa biskupijskom kleru. Činjenica je, da se ta organizacija služila nedopuštenim, kršćanina i katolika nedostojnim sredstvima, te da je pisala na sve strane pamfletna i uvredljiva pisma protiv zakonitosti crkvene vlasti.

Činjenica je da su u svijet ubačene razne klevete protiv biskupijskog klera: da se ženi, ili da će se ženiti, da će narod prevesti na drugu vjeru, i sl. Činjenica je, međutim, da otkako postoji dijecezanski kler u Hercegovini, nikad nitko od njih nije otpao, Bogu hvala, od svećeničkog reda, a još manje od katoličke vjere.

Činjenica je da je Biskupska Konferencija Jugoslavije pozivala Starješinstvo herc. franjevačke provincije, da povodom incidenata, do kojih je došlo u 1968. g., au kojima je mostarski Ordinarij na nedostojan način tangiran i fizički napadnut, očituje svoje neslaganje, a mostarskom Ordinariju pruži lojalnu i spremnu podršku u svim administrativno-pastoralnim mjerama.

Činjenica je, da je biskupijski kler početkom 1969. molio o. Provincijala da predstavnici jednoga i drugoga klera zajednički istupe javno i odlučno protiv necrkvene djelatnosti spomenute organizacije, koja svojom aktivnošću potiče vjernike na neposlušnost i pobunu... Apel biskupijskih svećenika nije urodio plodom, a Ordinarijatu nije poznato da se Starješinstvo herc. franjevaca ikakvom javnom izjavom ogradilo od akcija i ispada onih koji su nastupali kao njihovi simpatizeri i branitelji navodnih franjevačkih prava na župe.

Činjenica je da je mostarski Biskup u travnju 1968. bio utanačio jedan sporazum s provincijalom Šilićem o daljnjoj provedbi razdiobe župa. Ali kad je trebalo taj sporazum poslati Sv. Stolici na ratifikciju, o. Provincijal je povukao svoj potpis i time je prijedlog propao. Ali bez obzira na to Ordinarijat je i sada i u svako doba spreman, pred očima Biskupske Konferencije i na bazi recipročne jednakosti napraviti s o. Provincijalom sporazum o župama i zamoliti Sv. Stolicu, da taj sporazum odobri i potvrdi.

Činjenica je da su neki bivši župnici-franjevci onih župa, koje su trebali ustupiti biskupijskom kleru, a koje župe ovaj kler nije mogao preuzeti zbog nastalih nereda, ubrzo nakon dramatičnog odlaska sa župe počeli se povraćati i zalaziti na teritorij onih triju župa.

Činjenica je, da je mostarski Biskup nakon uzaludnih molbi, upozorenja, opomena kaznio trojicu svećenika, franjevaca zbog nedopuštenog zalaženja na teritorij tih župa i podržavanja otpora neposluha. Oduzeo im je crkvenu jurisdikciju i kanonsko poslanje za vršenje svećenčkih funkcija u biskupiji. Činjenica je da se dvojica od njih nisu pokorila odredbama nadležne crkvene vlasti.

Činjenica je da se na provincijskom kongresu herc. franjevaca na Humcu 1969. g. provincijal Šilić javno zauzeo za kažnjenu subraću i ustvrdio: »A Vi, kažnjena braćo, ako vas i sav svijet osudi, znajte, ja vas neću osuditi«, a kanonske sankcije, kojima su udareni nepokorni franjevci, nazvao je javno »nenormalnim i nemoralnim«.

Činjenica je da ona dva nepokorna svećenika franjevca, potpomognuta nekim drugim svojim istomišljenicima, vode nezakonito, bez crkvenog poslanja i jurisdikcije duhovnu pastvu u onim trima župama, te da se je jedan od njih već duže vremena nastanio u jednoj od onih triju župa.

Cinjenica je da to provincijal Šilić zna. Činjenica je da je na prošlogodišnjem provincijalskom kapitalu, u ime Starješinstva provincije svečano obećao Biskupu, da će provincijalat »uvijek odlučno i pravovremeno postupiti« protiv onoga, koji bi pokušao vršiti čine jurisdikcije bez jurisdikcije (AKSA, 24. X 1970). Ipak na terenu stanje se ne mijenja.

Činjenica je da je Sv. Stolica potpuno obaviještena o neredima u onim župama. Ipak unatoč tih nereda i neposluha jedan ugledni član Sv. Kongregacije za evangelizaciju naroda u Rimu izjavio je, da Sv. Stolica neće odustati od svoje odredbe i da nju treba provesti u djelo.

Činjenica je da mira, reda, konsolidacije u onim župama ne može i neće biti sve dotle, dok nepokorni franjevci budu na svoju ruku pastorizirali te župe i podržavali ih u otporu i neposluhu prema odredbama više crkvene vlasti (što vodi k raskolništvu!) i dok Starješinstvo herc. franjevaca ne privoli nepokorne članove svoje provincije na poslušnost, odnosno protiv nepokornih ne postupi prema propisima crkvenoga Zakonika.

Na koncu još o ružičkom slučaju, o kojem je opširno govorio provincijal Šilić u svojoj izjavi u GK od 10. siječnja 1971.

Napominjemo da on ne tangira bit problema. Bitno je naime to, da neki franjevci stalno zalaze u tri nepokorne župe, bez jurisdikcije i kanonske misije vrše tamo svu duhovnu pastvu i time podržavaju narod u otporu prema odredbama više crkvene vlasti. U ovom kompleksu ružički slučaj predstavlja jednu posve nuzgrednu epizodu.

Provincijal Šilić poziva na teren predstavnike bisk. Ordinarijata i katol. tiska da saslušavaju narod, a on će se pobrinuti da se uklone s terena franjevci, da ne bi »terorizirali« svjedoke...

Probitačnije za dobro vjernika i korisnije za dobro mira bilo bi to, da provincijal Šilić privoli nepokorne članove svoje provincije, da prestanu s podržavanjem nereda i nemira u biskupiji, kako je to bilo očekivati iza obećanja, koja su dana na nedavnom provincijskom kapitulu.

Posljednjih godina Ordinarijat je stvarno dobivao izvještaje, da se u Hercegovini po nekim župama govorilo o ženidbi dijecezanskih svećenika. Takav je izvještaj dobio i o Ružićima.

Provincijal Šilić brani ružičkoga župnika, da on to nije govorio i poziva se na izjave zakletih svjedoka.

Ordinarijat smatra da je to abusus olako pozivati ljude na zakletvu i to izvan sudskog procesa. Posebno je riskantno tražiti da se zakletvom potvrdi, da li je neka izjava učinjena ili ne. Teško je naime ad verbum reproducirati tuđu izjavu. Tko stavlja akcenat ne na smisao izjave nego samo na riječi, lako će zanijekati izjavu, ako se u riječima izvršila i najmanja izmjena. Tako ako je netko govorio o ženidbi »popova«, svjedok može komotno zanijekati, da je pala izjava o ženidbi dijecezanskih svećenika, premda obje varijante stvarno znače isto, ali su riječi drugačije.

Istina je, da je ružički župnik tražio dozvolu, da može podnijeti tužbu civilnom sudu, ali mu to Ordinarijat nije dopustio, nego ga je pismom od 31. 10. 1970. uputio da stvar preda crkvenom sudu, koji će ispitati i taj slučaj, kao i onaj drugi njegov slučaj u Drinovcima na Malu Gospu 1968. godine, o čemu na Ordinarijatu postoji i pismeni izvještaj. Ordinarijat i danas ostaje pri svojoj ranijoj uputi, a dodaje i ovo, da nema ništa protiv, da jedan crkveni sud ispita i jedan i drugi slučaj i sve druge slučajeve, kao i sve ostalo, što je u vezi afere oko nekih župa u Hercegovini, a koji će se držati procedure koja je propisana crkvenim Zakonikom, pa svoj izvještaj dostaviti nadležnim crkvenim forumima.

Ordinarijat smatra da je ovim dovoljno osvijetljena hercegovačka afera oko nekih župa u mostarsko-duvanjskoj biskupiji i ne bi želio o tom slučaju više pisati. A ako bude potrebno i ako redakcija GK ili koji drugi katolički list bude tražio ili dopustio, Ordinarijat može za svaku gore navedenu činjenicu publicirati potrebne dokumente.

Mostar, dne 13. siječnja 1971.

IZ KANCELARIJE BISKUPSKOGA
ORDINARIJATA MOSTAR

Dr Srećko Bošnjak
79242 Drežnica kod Mostara

Drežnica, 8. XI 1971.

Dr Fra Jure Radić, Urednik »SLUŽBE BOŽJE«

MAKARSKA

Uvijek sam mislio, da ste Božji čovjek, istinoljubiv, pravedan svećenik, redovnik. Prevario sam se u mišljenju!

Napisali ste članak »Mrlja na licu Crkve . . .« Nepravedno ste napali u njemu Hijerarhiju. Ignorirali mostarskog Biskupa i njegove dijec. svećenike. To je klevetnički pamflet. Ja sam Vam pos-

lao kratki osvrt na taj Vaš članak, da ga uvrstite u SB. Napisao sam, da treba biti vjeran pravdi i ljubavi. Nikad mi na to niste odgovorili. Izašao je zadnji broj SB za 1971. Moj osvrt niste htjeli uvrstiti. To nije od Vas pošteno. Gdje Vam je ljubav bratska i pravda, kojoj mora biti vjeran svaki čovjek?

S Vama više ne kanim surađivati!

Neka Vam se Bog smiluje i neka Vam oprosti! Držeći se onih riječi s Križa: Oprosti im, Oče, jer ne znaju, šta čine i ja Vam opraštam!

S. Bošnjak

Berlin, 12. VIII 71.

Zelo spoštovani gospod urednik!

Pošiljam obljubljeno nadaljevanje svojega odgovora prof. Noli. Oprostite, da nekoliko pozneje, kot sem obljubil.

Res mi je težko, da sem moral napistati ta odgovor. O. Nolo imam rad. Toda s tako aplikacijo HV, kot je zastopata on in Kuničić samo odvračamo ljudi od izpoljevanja norm HV. Zato je bilo treba spregovoriti. Kuničiću bom še odgovoril.

Lepo Vas pozdravljam v Gospodu.

Moj naslov do 20. IX 71.
1 **Berlin** 61 (West)
Methfesselstr. 43

Naslov pozneje:
Teološka fakulteta
Ljubljana

Štefan Steiner

Split, dne 2. IX 1971.
Br. 2093/71.

Uredništvu »Službe Božje«
Makarska

Dajem IMPRIMATUR za 4. broj Službe Božje, osim za članak prof. Štefana Steinera »Ne na umanjenje nego na uzveličanje snage i životnosti papine enciklike« »Humanae vitae«. Ne dozvoljavam da se taj članak tiska u Službi Božjoj, jer se protivi i Papinoj enciklici HV i »Uputi naših biskupa o enciklici pape Pavla VI HV«, Zagreb, 1970.

Nadbiskup:
F. Franić

Ljubljana, 5. X. 71.

Dragi doktore!

Šele danes sem dobil v roke Vaše pismo. Takoj odgovarjam in Vam vračam odtis.

Moj ordinarij Vam bo poslal dovoljenje in še kaj več osebno.

V Sloveniji na je prepoved članka s strani splitskega nadškofa prav presenetila. Vsi po vrsi smo mnenja, da je ta prepoved direktno proti legitimni svobodi v Cerkvi, ki jo je zajel v rek še sv. Avgštin: In dubiis libertas. Jaz v svojem odgovoru prof. Noli ne zagovarjam nobenega svojega mišljenja proti izjavi jrgoslovaskega episkopata, ampak zagovarjam leto, kar uči ogromna večina episkopatov sveta. Resnica ni omejena z jugoslovansko mejo. Če je probabilizem proti probabilizmi, nima nihče pravice prepovedati nek članek, ki zagovarja njegovemu nasprotni probabilizem.

V kratkem dobite tudi moj odgovor prof. Kuničiću.

Lepo Vas pozdravljam v Gospodu.

Dr Štefan Steiner

ŠKOFIJSKI ORDINARIJAT V MARIBORU
Maribor, dne 23. oktobra 1971.
Štev. 1052

Uredništvo SLUŽBE BOŽJE
Žrtava fašizma 1
58300 MAKARSKA — DUBROVNIK

Na prošnjo g. dr. Steinerja izjavljam, da v njegovem spisu »Ne na umanjenje nego na uzveličanje snage i životnosti papine enciklike Humanae vitae« ni nič takega, kar bi oviralo natis.

M. Držečnik, škof

NADBISKUPSKI ORDINARIJAT SPLIT
Uredništvu »Službe Božje«
Br. 2448/71.
Makarska

U svezi s Vašim dopisom od 20. X 1971. nakon što je pregledao cenzor poslani rukopis br. 516/71. časopisa »Služba Božja«, daje Vam se IMPRIMATUR za tiskanje toga rukopisa.

Što se tiče Vaše obavijesti da je Ljubljanski ordinarijat dao Imprimatur za tiskanje članka prof. Steinera, kojemu je ovaj Ordinarijat uskratio već prije, tj. 1. IX 1971. br. 2094/71, svoj Imprimatur, odgovara se slijedeće:

1. Ostaje i nadalje na snazi saopćena Vam zabrana tiskanja članka prof. Steinera u »Službi Božjoj«.

2. Saznali smo da Nadbiskupski ordinarijat u Ljubljani nije dao Imprimatur za tiskanje članka prof. Steinera.

U slučaju da bi ipak Uprava »Službe Božje« odlučila da u svome časopisu objavi sporni članak, makar i providen dozvolom nekog drugog Ordinarija, ovim zabranjujemo njegovo raspačavanje na području splitsko-makarske nadbiskupije.

Biskup — gen. vikar:
I Gugić

Ljubljana, 3. XI 1971.

Dragi gospod urednik!

Prisrčno se Vam zahvaljujem za »Blago mora«. Zelo me je razveselila ta Vaša poezija. Zelo se Vam zahvaljujem tudi za pogum, da ste kljub prepovedi dali tiskati moj članak.

Iskreno Vas pozdravljam in želim: Pax et bonum!

Štefan Steiner

ODGOVOR dr STEINERU

»Služba Božja« br. 5—6 god. 1971. tiskala je članak Štefana Steinera pod naslovom: »Ne na umanjenje nego na uzveličanje snage i životnosti Papine enciklike Humanae vitae«.

Tim sam riječima završio svoja dva članka »Nekaj kazusov« u Službi Božjoj (br. 6. 1969. i 1. 1971.) u kojima sam nastojao pokazati neispravnost članka dr Steinera: »Spovednik in problem kontracepcije po izidu »Humanae vitae« u reviji »Cerkev v sadanjem svetu« 1969 br. 3—4 str. 73—80.

U ovome članku Steiner je prikazao i branio deklaraciju francuskog episkopata u odnosu na »Humanae vitae«, po kojoj bi bračnim drugovima bila dozvoljena bilo koja kontracepcija ako nisu bogati, te ako ne mogu živjeti u uzdržljivosti.

Svoje sam obrazloženje zasnovao na br. 14 Papina dokumenta »Humanae vitae« i na Papinoj svečanoj izjavi: Ipak nikada ni iz najtežih razloga, nije dopušteno činiti zlo da bi iz njega proizišlo dobro« (br. 14).

To sam opet potvrdio općenitom naukom moralista: A lege negativa legis naturae ne mortis pericilum excusat« — od negativnih zapovijedi naravi ne opravdava ni pogibelj smrti«. Tako nije dozvoljeno ubiti nevina čovjeka, pa taman da ćeš ti biti i ubijen mjesto njega.

Snagu ovih razloga sam Steiner nije mogao zanijekati te se u ovome članku utekao nekim moralnim smicalicama. On je našao da ja u svome članku ne poznajem ni princip probabilizma ni nauku o »casu preplexo« i da ne priznajem u bračnome moralu malih grijeha, dočim velika većina bračnih grijeha jesu po Steineru samo mali grijesi zbog nedovoljnoga spoznanja i svojevoljnosti protunaravnih čina kod bračnih drugova.

Svi ovi prigovori jesu neispravno meni upravljeni pa moram da se na nje ponovo osvrnem.

Pripomena uredniku

Ovaj članak koji uči i izriče dozvoljenu svaku kontracepciju u slučaju težke uzdržljivosti osuđen je od člana 14. »Humanae vitae« i nije smio nipošto biti tiskan u jednom eminentno crkvenom listu. Tim više što mu je prvi put splitski nadbiskup us-

kratio Inprimatur, a za drugi put ga je dobio od mariborskoga biskupa, koji je ovim pokazao, da je on jedan od one trojice biskupa koji nisu htjeli dati placet na Uputu naših biskupa o enciklici pape Pavla VI »Humanae vitae«, dok su svi drugi biskupi jednodušno dali svoj placet i na tu Uputu kao i na encikliku »Humanae vitae«.

Ovaj manjak Imprimatura još je manje zlo, da urednik nije počinio još veću pogrešku. Ne znam, je li znao (a morao je znati) za can. 1933. br. 6 »Ipso iure prohibentur libri qui errores ab Apostolica Sede porscriptos tuentur.«

U ovome slučaju moralni error: kontracepcija osuđena od »Humanae vitae«. A imamo i »tuentur«, ukoliko pisac hoće da dokaže da je kontracepcija dozvoljena.

Ovaj kanon objective sub gravi obligat i pisca i urednika lista, da ništa a ono radi sablazni onih koji će to čitati.

Nazad dva mjeseca jedan katolički intelektualac mi je rekao: »Kada se vi svećenici ne slažete u tumačenje »Humanae vitae«, što nama ostaje svjetovnjacima nego da odaberemo što nam je lakše«.

Tko će snositi ovu odgovornost. U tome smislu papa je rekao svećenicima: »Vi svećenici u vršenju svoje službe budite prvi koji će dati primjer danas unutarnje i vanjske poslužnosti crkvenom Učiteljstvu« (br. 28).

Iako bi ova pogreška bila uredniku per se i objective grave peccatum ali subjective nećemo ga tako osuditi, jer je inače dobar i pobožan.

Nepoznavanje probabilizma

Dr Steiner ističe da njegovu nauku naučavaju poznati teolozi i toliki episkopati, i onda je ona probabilna i dosljedno se može slijediti u praksi. Ja tobože po Steineru ne vidim snagu probabilizma u praksi. Naprotiv ja priznajem i znam vrlo dobro nauku o probabilizmu. Nju uči i sam sv. Alfonzo uz veliki broj uglednih moralista. I sam Steiner donosi slučaj, kako i ja slijedim nauku probabilizma u slučaju redovnica, koje su uzimale antikocepcione pilule, da ne začnu dijete, ako budu ponovo silovane od divljaka u šumi, kuda su hodile u svom misijskom poslu.

Uistinu ja poznajem probabilizam, ali dr Steiner ili nezna ili neće da znade: **conditio sine qua non** za vrijednost probabilizma. Taj uvjet glasoviti belgijanski moralista **Genicot** izriče ovako: supponitur tamen, ut per se liquet, eorum (autorum setentie probabilis) auctoritatem non elidi documento aliquo positivo, putat decreto Sedis Apostolicae eorumqu sententiam reprobantis (Institutiones Teologiae Moralis vol. I. br. 66,2)

Ovo znači: jedna količina ozbiljnih autora mogu tvoriti probabilizam ali u pretpostavci da se njihov ugled ne poništava kojim pozitivnim dekretom Svete Stolice, koja osuđuje njihovo mišljenje«.

A baš kod probabilizma dr-a Steinera postoji papin dekret »Humanae vitae« koji osuđuje to mišljenje francuskih i drugih biskupa. Dosljedno Steinerov probabilizam ne vrijedi.

Radi toga skromni moralisti, kada su iznosili koje posebno mišljenje, vazda su se ograđivali: »Nisi Sanca Sedes aliter decreverit«. Ili izgleda da opada i taj broj protivnika »Humanae vitae«. Jedan biskup je rekao da su u samoj Francuskoj 55 biskupa opozvali svoj non placet protiv »Humanae vitae«. Dr Markoč, naš hrvatski župnik u Frankfurtu, mi je nedavno pripovijedao kako su se u Franfurtu svi župnici izjavili **pro** »Humanae vitae».

Ovoga ljeta bila su dva redemptorista u našemu samostanu u Makarskoj. Pitao sam ih, što njihovo starješinstvo misli o Häringu, glavnom nosiocu borbe protiv »Humanae vitae«, a i on je redemptorist. Ova dva su mi samo zaklimali glavom, za znak neodobravanja sa strane starješine.

Neka dr Steiner ne ističe tolike biskupske konferencije, koje bi bile protiv »Humanae vitae«, jer konačno u Crkvi ima deset puta više biskupa koji su za »Humanae vitae«, nego ih je protiv.

Nedavno je jedan biskup u Nigeriji izjavio o celibatu da su samo siti i pijani svećenici protiv celibata.

Nešto slično bi se moglo reći da su samo biskupi sitih i pijanih nekih evropskih i sjevernoameričkih zemalja protiv »Humanae vitae«, ako konačno među tim biskupima nema koji siti i pijani!

Ruski filozof Berđajev izjavio je: »Ako tri tisuće ljudi reče laži da je istina, laž će ostati laž, ali neka samo jedan reče istini da je istina, ona ostaje istina.«

Prepustivši da bude, što neće Bog dati, da se svi biskupi slože protiv Pape, njegova je riječ ipak odlučna i konačna, jer je samo njemu u Petru Isus rekao: »Molio sam Petra za tebe, da ne smalakše tvoja vjera, pa Ti, kada se obratiš jačaj braću svoju« (Lk 22,32), Samo Petar neće izgubiti vjeru jer molitva Kristova ne može biti ne uslišana, dočim biskupima nije zajamčena ni vjera ni nepogrešivost.

Napokon se dr Steiner opravdava, da papa nije nikada protestirao protiv mišljenja tolikih episkopata.

To najprije nije potrebno: u stvari je poznata rečenica umnoga Augustina: »Roma locuta, causa finita; utinam et error finiatur.«

Ali papa je stvarno i protestirao. Poslije nego li su već spomenuti biskupi odobrili tumačenje, koje poništava vrijednost »Humanae vitae«, papa je po svom kardinalu tajniku upravio pismo **svim** biskupima svijeta, gdje se žali na izjave tih biskupa i pozivlje biskupe da ostanu vjerni i jednodušni s Petrovom Stolicom. Ako Steiner nije vidio to pismo, neka ga potraži u arhivu svoga Ordinarija.

Uostalom, ni papa ne mora odgovarati svakome krivom teologu.

Papa je izrekao nauku Crkve; tko će slušati neka sluša, a tko neće slušati, sudit će mu Bog.

Neka znade dr Steiner da probabilizma nema kod jedne nauke, ako joj je protivna Sveta Stolica, kao baš u slučaju ovih biskupskih konferencija, koje se protive »Humanae vitae«.

se samo u »spavanju zajedno«, nego i još više u razgovoru, u tihom šaputanju, u međusobnom ispitivanju i razgovaranju o činjenicama života, pa će u samoj blizini jednog kod drugoga, u prevelikoj utjehi kod prisutnosti ljubljene osobe, što nam ta blizina daje osjećaj da nismo sami i daje nam neizrecivi osjećaj tišine, pouzdanja i punine veselja. Što ćemo susresti onaj pogled i osjetiti kucaj onoga srca, koje se toliko slaže s našim, što znademo da možemo slobodno govoriti sigurni da se razumijemo. Dosljedno, sam osjećaj žrtve, koju bračni drugovi osjećaju u uzdržljivosti, bit će toliko manji koliko bude veća ljubav i zadovoljstvo, što žive zajedno.«

Francuski moralista Chanson misli da ovakova ljubavna uzdržljivost može najbolje i najlakše rješavati teškoću problema bračnog života.

Ja ne znam, koliko dr Steiner ima godina i koliko on ispovijeda jer svjetovni svećenici, a osobito profesori, po gradovima gdje ima redovnika ništa ili malo ispovijedaju.

Ja sam redovnik i imam 78 godina i od tih 53 godine ispovijedanja po gradovima, pa u samome Splitu ispovijedao sam oko 30 godina. I u ispovijedanju sam vidio da ima bračnih drugova koji žive u uzdržlivosti bilo apsolutnoj bilo amoroznoj, bilo po Knaus- Oginovoj teoriji. Ali, to su ljudi koji računaju sa savješću, koji svake nedjelje slušaju misu i češće pristupaju na ispovijed i pričest. I ovi se mogu uzdržati.

Ne mogu se uzdržati oni koji se Bogu ne mole koji se grijeha ne boje, koji misu ne slušaju, koji traže samo zemlju i uživanje.

Onanizam i mali grijeh

Treći udarac kojim dr Steiner hoće moje razloge da dotuče, jest tvrdnja, da grijesi bračnoga onanizma jesu samo mali grijesi radi pomanjkanja svijesti i svojevoljnosti.

Ako su grijesi onanizma samo mali grijesi, zašto se papa mučio 3—4 godine, dok je tu praksu osudio. I laž, nepristojne riječi, slike koje često gledamo na televiziji jesu mali grijesi, ali papa ne piše o tome encikliku.

Ako su grijesi bračnog onanizma samo mali grijesi radi velike strasti, onda su isto mali grijesi mladića i djevojke, pa i samih da tako rečem i svećenika, jer psihološki ovi trpe veću strast i požudu, ukoliko im nikada ne zadovoljavaju; pače nije im dozvoljena ni bludna naslada a ni nedovršeni čini, poljupci i sl. Dočim bračni drugovi su se već na neki način nasitili te naslade barem kroz prve 3—4 godine braka i danas se opet zadovoljavaju sa bludnim poljupcima.

Ako dakle ti bračni onanisti ne čine veliki grijeh, ne čini ga ni mladići ni svećenici.

A što ćemo onda učiniti od riječi sv. Pavla: »Nemojte se varati! Ni bludnici ni idolopoklonici, ni mekoputnici, ni oskvrnitelji dječaka neće baštiniti kraljevstva nebeskoga. (I Kor 9,20).

Ako to nije veliki grijeh onda više uopće nema velikih grijeha jer kod svakog grijeha dolazi strast koja navodi na grijeh. Jednom je neki župnik korio seljaka koji je psovao, a ovaj se

pravda: »Bio sam u Imotskome, pa i tamo svi psuju.« Danas dakle, svi psuju, svi kradu, do prigode, svi se opijaju. I onda tko pazi na Božje zapovijedi? Izgleda kao da je Bog bez razloga dao svojih 10 zapovijedi, među kojima je najteža: ne sagriješi bludno.

Ne znam je li dr Steiner imao nesreću da je ikada počinio veliki grijeh. Ako je imao milost Božju te nije počinio velikoga grijeha, neka upita kojega savjesnoga svećenika, koji je imao nesreću da je u svom pubertetu upao u blud, pa neka ga pita je li on znao što je radio i je li to držao velikim grijehom i je li se zato ispovjedio.

Mali grijesi u bračnim prekršajima mogu se pretpostaviti kod pobožnih i kršćanskih drugova koji često idu na sakramente i nastoje živjeti u uzdržljivosti pa ih kadkada slaboća prevari.

A od onih koji rijetko ili nikada ne idu u crkvu, koji načelno neće da imaju nego samo dvoje djece, a niti hoće da žive u uzdržljivosti, a brakom se služe kad im padne na pamet, kod takovih nema malih grijeha, jer inače nije trebalo da Bog stvara ni pakao, kada neće nitko doći, jer nitko tobože ne čini velikih grijeha.

Mogao sam još dulje produljiti ovaj članak ali mi se čini da nije potrebno jer error multiplex et longus, veritas una et brevis.

Završetak

U br. 4. »Službe Božje« napisao sam članak: »Božanska ustanova sakramenta ispovijedi«. I putovali su dva svećenika pa jedan drugoga pita: »Jesi li pročitao u »Službi Božjoj» članak fra Karla Nole o božanskoj ustanovi ispovijedi?

Jesam — bio je odgovor. »A šta ti se čini?« pita prvi svećenik

— Onako je dobro, a volio bih da nije, jer se onda ne bih morao ispovijedati.«

O članku doktora Steinera ja bih rekao ovo: Onako nije dobro, a ja lično po srcu volio bih da je onako, jer bi mi bilo lakše ispovijedati. Ali opažam da se ovo ne smije željeti da bi onaj članak bio dobar jer je veliki grijeh ozbiljno željeti da nije grijeh ono što je Bog odredio kao grijeh i zabranio. Ne želim nositi grijeh na duši, a još više tako poučavati druge da mogu slobodno griješiti i misliti da ne griješe. Bog se tim izrugava.

Jednom je u Braziliji jedan nadbiskup dao naredbu da svi klerici koji dođu na ređenje i svi mladomisnici koji dođu na ispit jurisdikcije moraju položiti posebni ispit iz »Humanae vitae« po nauci i smislu Katoličke Crkve. A to stoga što je na toj teologiji predavao jedan profesor protiv »Humanae vitae« a nadbiskup ga nije mogao maknuti jer je i profesor bio redovnik i teologija redovnička pa biskup nije imao nad njima vlast. Hoće li nabiskup ljubljanski i mariborski učiniti istu stvar sa studentima dr-a Steinera, to je njihov posao i njihova savjest.

Ovim završavam polemiku.

fra Karlo Nola